

Bachelorscriptie ASW
Universiteit van Amsterdam
23 juni 2014

“Ik ga hier nooit meer weg.”

Anoniem, persoonlijke communicatie, 2014

Onderzoek naar de rol van de buurt tijdens het proces van herstructurering

Student:

Myrthe Baaij – 10212299

Begeleider:

Thea Dukes

Tweede lezer:

Pepijn Olders

0

“Ik wilde dat ik niet in Amsterdam woonde, dan ging ik erheen met vakantie.”

K. Schippers

Voorwoord

Bij deze wil ik iedereen bedanken die heeft bijgedragen aan de totstandkoming van deze bachelorscriptie. Onder hen wil ik allereerst mijn begeleidster Thea Dukes bedanken voor haar inzet en vertrouwen tijdens het gehele proces en haar uitgebreide feedback. Daarnaast wil ik Academie van de Stad en in het bijzonder Joep Albers bedanken voor de kans die zij mij gegeven hebben. Het was bijzonder leerzaam om mijn scriptie op deze manier te kunnen schrijven en zo een brug te kunnen slaan tussen de academische wereld en het werkveld.

Mijn dank gaat tevens uit naar Cathelijn Groot - Beleidsadviseur van de Amsterdamse Federatie van Woningcorporaties, Elbert van Duijkeren - Opbouwmedewerker en Bewonersondersteuner Wijksteunpunt Wonen en Laurens de Heus - Sr. Beleidsadviseur Wonen Gemeente Amsterdam, Stadsdeel Nieuw-West. Zij hebben mij wegwijs gemaakt in het complexe proces van herstructurering en de vele, vele wetten en regelgeving. De verschillende schaalniveaus van waaruit zij opereerden - van gemeente tot bewoner - gaven mij een zeer compleet beeld van de problematiek.

Ten slotte wil ik de medewerkers van de verschillende corporaties bedanken en in het bijzonder Vanessa Doelwijt - Bewonerszaken bij de Alliantie en Juliska Grahame - interim management herhuisvesting Ymere, voor de leerzame gesprekken over de praktische uitvoering van herhuisvesting.

Samenvatting

Dit onderzoek haakt in op de huidige problematiek omtrent herstructurering. In het bijzonder wordt getracht te analyseren wat de redenen zijn om een (nieuwbouw)woning te weigeren. Deze scriptie richt zich specifiek op de rol van de buurt en de mate waarin de buurt een plaats inneemt bij dit keuzeprocess. Het kwalitatieve onderzoek heeft plaatsgevonden in twee complexen in Amsterdam Nieuw-West: Nieuw Reimerswaal en West Avenue. Uit de resultaten bleek dat de buurt wel degelijk een rol heeft gespeeld bij de weigering en acceptatie van woningen. In het bijzonder is de mate van buurtbinding van groot belang op de verhuisbereidheid en daarmee het keuzeprocess.

Inhoudsopgave	5
1. Inleiding	5
1.1 Introductie	5
1.2 Relevantie	5
1.3 Leeswijzer	5
2. Theoretisch Kader	7
2.1 Wetenschappelijk debat	7
2.2 Buurtwaardering	9
2.3 Interdisciplinariteit	10
3. Beleidskader	12
3.1 Herstructurering in Nederland	12
3.2 Stadsvernieuwingsurgenten	14
3.3 Amsterdam Nieuw-West – Osdorp en Slotervaart	16
4. Probleemstelling	22
5. Methode	23
5.1 Onderzoeksstrategie	23
5.2 Onderzoeksdesign	23
5.3 Onderzoeksmethoden	24
5.4 Operationalisering	24
5.5 Populatie en sampling	25
6. Resultaten	26
6.1 Respondenten	26
6.2 Tevredenheid woning en woonlocatie	27
6.3 Belang van de buurt als sociaal systeem	32
6.4 Attitude jegens de verhuizing	37
6.5 Verhuisbereidheid	38
7. Conclusie	40
7.1 Conclusie en discussie	40
7.2 Reflectie	43
Literatuurlijst	45
Bijlage 1 – Interviewschema	48
Bijlage 2 – Brief respondenten	49
Bijlage 3 – Codeerschema	52
Bijlage 4 – Interviews acceptanten	53
Bijlage 5 – Interviews weigeraars	87
Bijlage 6 – Interview de Alliantie	114
Bijlage 7 – Interview Ymere	119

1 Inleiding

1.1 Introductie

“De wijk lijkt niet enkel de natuurlijke omgeving voor het dagelijks leven. Ze is dat ook voor talloze maatschappelijke strategieën”, aldus Reijndorp (2010, p. 171). Het verbeteren en opwaarderen van het stadsdeel Amsterdam Nieuw-West is een zo’n maatschappelijke strategie. Verschillende institutionele eenheden zoals de corporaties en de gemeente hebben hun handen ineengeslagen voor de verbetering van wat voorheen de Westelijke Tuinsteden genoemd werd.

Een onderdeel van deze beoogde verbetering is het veelvuldig slopen, renoveren en herbouwen van woningen. Echter is gebleken dat dergelijke sloop- en nieuwbouwprojecten moeizaam verlopen en bovendien veel meer jaren in beslag nemen dan in eerste instantie de bedoeling was. Een belangrijke factor die het herstructureringsproces vertraagt, is de huidige economische crisis. Hierdoor worden minder woningen verkocht en corporaties kunnen minder investeren in projecten als gevolg van de onder andere tegenvallende opbrengsten. Weigeren van de woningen levert vervolgens vertraging op in de herhuisvesting.

Vanuit de Amsterdamse Federatie van Woningcorporaties (AFWC) is de vraag naar voren gebracht welke motivaties er schuilen achter de weigering van een woning. In samenwerking met Academie van de Stad, die de samenwerking met AFWC mogelijk maakt, haakt dit onderzoek in op deze problematiek binnen het herstructureringsproces. Het doel van dit onderzoek is dan ook om te analyseren wat de voornaamste beweegredenen zijn om de (nieuwbouw)woningen te weigeren. In het bijzonder richt deze scriptie zich op de rol van de buurt en op de mate waarin deze een plaats inneemt bij de afwegingen van de keuze van een (nieuwbouw)woning.

1.2 Relevantie

Zoals reeds is omschreven, hebben huidige sloop- en renovatieprojecten te maken met verscheidende factoren die het proces vertragen en belemmeren. Vanuit de AFWC en de werkgroep Herhuisvesting Westelijke Tuinsteden is aangegeven dat er behoefte is aan een verbeterd inzicht in de achtergrond van afwegingen van een huurder. Maatschappelijk gezien is het nuttig om dit complexe proces nauwkeurig te analyseren vanuit een laag schaalniveau: de bewoners. Op deze manier kan gekeken worden waar de knelpunten liggen en hoe het beleid hier eventueel beter op kan inspelen.

Over de sociale gevolgen van herstructurering is al het een en ander geschreven. Zo deden Bolt en Torrance (2005) onderzoek naar de gevolgen van herstructurering en de invloed hiervan op de sociale cohesie. Tevens is de beleving van de bewoners tijdens het proces van

herhuisvesting al reeds geanalyseerd (Meeuwissen en Moppes, 2010). Ook is er al veel geschreven over het belang van de buurt (Beckhoven en Kempen, 2002., Hortulanus, 1999., Droogleever Fortuyn, 1999). Echter is er nog geen onderzoek gedaan naar de relatie tussen de buurt en de rol die de buurt speelt tijdens het keuzeproses van een (nieuwbouw)woning.

Bovendien heeft reflectie op herstructureringsprocessen zich voorheen voornamelijk gericht op grootschalige projecten, kwantitatieve data en een relatief hoog schaalniveau.

In deze onderzoeken zijn veel verschillende aspecten belicht maar tot dusver is er weinig kwalitatief onderzoek gedaan op een laag schaalniveau. Het is daarom wetenschappelijk relevant om de huidige kennis omtrent herstructurering te verrijken met kwalitatieve data voor een verbeterde visie op de problematiek.

Tot slot doet zich in dit onderzoek de mogelijkheid voor om de problematiek interdisciplinair te benaderen, waarbij met behulp van verschillende disciplines een zo volledig mogelijk antwoord op de probleemstelling gegeven kan worden.

1.3 Leeswijzer

Allereerst zullen de belangrijkste theoriën aangaande de buurt en herstructurering aan bod komen waarna het beleid omtrent herstructurering in het beleidskader besproken zal worden. Vervolgens wordt de probleemstelling toegelicht en de methode waarmee het onderzoek is uitgevoerd. Hierna zullen de resultaten besproken worden en dit zal uiteindelijk leiden tot de conclusie.

2 Theoretisch kader

Om te onderzoeken of de buurt een rol speelt bij afwegingen voor de keuze van een nieuwbouwwoning in het herstructureringsproces, is het allereerst zaak de belangrijkste concepten in kaart te brengen en theoretisch te onderbouwen. De concepten die in dit theoretisch kader aan bod zullen komen zijn respectievelijk: herstructurering (in het kader van het wetenschappelijk debat) en buurtwaardering. Tot slot zal het interdisciplinaire karakter van het onderzoek toegelicht worden.

2.1 Wetenschappelijk debat

Herstructurering is een breed geaccepteerde term binnen het hedendaags jargon van de stedelijke vernieuwing. Door renovatie, sloop of nieuwbouw wordt er getracht een gedifferentieerde stad te creëren, waarbij zowel de kwaliteit van de stad als het stedelijk leven verbeterd moet worden en waarbij sociale segregatie (de concentratie van bepaalde bevolkingsgroepen in een bepaalde wijk) wordt tegengaan (Dukes, 2013) .

Echter bestaat er nog veel onenigheid over de functie van de huidige herstructureringsprocessen en zetten verschillende wetenschappers vraagtekens bij de gepretendeerde positieve effecten van gemengde wijken oftewel de *social mix*. Gans (aangehaald in Ekkers en Helderma, 2010, p. 266) stelde al in 1961 dat noch homogeniteit noch heterogeniteit van bewoners als zodanig goed of slecht is. Hij stelde dat er per niveau gekeken moet worden in welke mate heterogeniteit of homogeniteit gewenst is. Zo kan het zijn dat homogeniteit op buurtniveau meer positieve effecten teweeg kan brengen dan op wijk of zelfs stadsdeelniveau.

De kritiek op de gedifferentieerde stad leeft ook in recentere rapporten. Zo wordt in het rapport 'Soort zoekt Soort' (Bakens, de Groot, Mulder en Pen, 2014), gesteld dat mensen liever een buurt prefereren met gelijken. De auteurs uiten kritiek op het 'maakbaarheidsparadigma' dat de hedendaagse herstructurering beheerst, zij stellen juist dat er meer geïnvesteerd moet worden in mensen (werkgelegenheid en onderwijs) in plaats van in fysieke aanpassingen. Bovendien zijn zij niet van mening dat het gedrag van bewoners verandert naarmate zij zich in een andere omgeving bevinden. Ook Hortulanus (1995, aangehaald in Beckhoven en Kempen, 2002, p.18) beschrijft dat het heterogeniteitsstreven vaak niet als gunstig wordt ervaren door de bewoners en sluit hiermee aan op de visie van Bakens et al (2014).

Naast de kritiek op het heterogeniteitsparadigma zijn er verschillende wetenschappers die stellen dat de huidige herstructurering op een verkeerde schaal opereert. Planners gaan voorbij aan het feit dat de buurt een zeer complex systeem is, dat zich op verschillende schaalniveaus manifesteert.

Lefebvre (aangehaald in Mayol, 2010, p.26) omschrijft de buurt als "een in- en uitgang

tussen gekwalificeerde ruimten en gekwantificeerde ruimten". Kortom, de buurt kan gezien worden als een overgangsfase tussen je eigen vertrouwde thuis en de buitenwereld. Mayol (2010) stelt dat de bewoner van de buurt in zekere zin de openbare ruimte privatiseert door veelvuldig deel te nemen aan de activiteiten in zijn omgeving. De buurt bevindt zich dus op een complex schaalniveau waar enerzijds de privé activiteiten en netwerken plaatsvinden van de bewoner en anderzijds de openbare activiteiten en netwerken van de andere buurtbewoners. Door deze scheiding kan een buurt enkel goed functioneren wanneer deze vertrouwd aanvoelt.

Mayol maakt duidelijk dat de buurt een zeer complex gegeven is en het plannen ervan de nodige kennis behoeft. Reijndorp (2010) legt uit dat er een kloof bestaat tussen de geplande wereld enerzijds en de geleefde anderzijds. Deze twee werelden bevinden zich wel in dezelfde fysieke en ruimtelijke omgeving, ze zijn alleen onderhevig aan andere mechanismen en doelen. Het feit dat instanties en instituties zich zijn gaan bewegen in de alledaagse leefwereld van de bewoners, ziet Mayol (2010) als de reden dat herstructureringsprocessen niet de beoogde resultaten hebben behaald. Door de institutionele behoefte om wijken te verbeteren ging men voorbij aan het feit dat de buurt oorspronkelijk bedoeld is voor de bewoners en niet louter het onderwerp is van een politieke strategie. Reijndorp (2010) sluit hierbij aan en concludeert dat beleidsmakers zich in het vervolg bezig moeten houden met het bevorderen van de collectiviteit. Bewoners moeten zich hun eigen domein weer kunnen toe-eigenen door middel van een verhoging van de inspraak en participatie tijdens en voor de herstructureringsprocessen.

Opvallend is dat vanuit de planologische discipline er op een totaal andere manier wordt gekeken naar de buurt. Zo stelt Salet (2006) dat er zich een nieuwe vorm van stedelijkheid voordoet waarbij een focus op een dergelijk laag schaalniveau als de buurt, niet langer relevant is, zowel voor bewoners als planners. Hij beschrijft dat de leefwereld van stedelingen zich afspeelt op het niveau van een *daily urban system* (DUS) waarbij de netwerken waarin bewoners opereren de grenzen van buurten, wijken, steden en zelfs landen overschrijden. Hiermee neemt de relevantie van een buurt, zoals Mayol (2010) en Reijndorp (2010) omschrijven, af.

Kortom er is nog geen eenduidig antwoord op de vraag of herstructureringsprojecten de juiste focus hebben en of zij de beoogde resultaten leveren. Verscheidende auteurs (Bakens et al, Mayol en Reijndorp) stellen dat de buurt een zeer complex gegeven is en niet zo gemakkelijk te plannen valt. Ook het schaalniveau waarop projecten zich begeven kan van cruciaal belang zijn (Salet, 2006). Daarnaast is het nog maar de vraag of door een fysieke aanpassing de sociale verhoudingen zullen verschuiven (Bakens et al, 2014) en als de verhoudingen verschuiven; of de huidige bewoner zich er nog wel thuis voelt. Dit kan gevolgen hebben voor de verhuisgeneigdheid/bereidheid tijdens de keuze voor een (nieuwbouw)woning.

2.2 Buurtwaardering en buurtbinding

De gevolgen van een fysieke herstructurering zouden dus van invloed kunnen zijn op de mate waarin een bewoner zich thuis voelt. Ekkers en Helderma (2010) beschrijven verder dat de actieradius van bewoners ook sterk kan verschillen. In hoeverre een bewoner gebruik maakt van de buurt en de mate van waardering hangt volgens hen af van drie factoren, respectievelijk de tevredenheid over de buurt, het belang van de buurt als sociaal systeem en ten slotte in hoeverre de buurt een rol speelt bij de verhuisgeneigdheid (Ekkers en Helderma, 2010).

Ten eerste, de mate van tevredenheid is afhankelijk van zowel persoonlijke aspecten, als fysieke factoren aangaande de woonomgeving en de woning zelf. Persoonlijke aspecten kunnen spelen bij omstandigheden in het huishouden, werk of studie bijvoorbeeld. Voorzieningen in de directe omgeving, parkeervoorzieningen of overlast zijn voorbeelden van fysieke aspecten van de woonomgeving. Tot slot zijn er nog aspecten die invloed hebben op de tevredenheid ten aanzien van de woning zoals het type woning, de kwaliteit of de prijs (Teune en Booi, 2001).

Ten tweede stellen Ekkers en Helderma (2010) dat de attitude van de bewoner jegens de buurt kan worden beïnvloed door de mate waarop zij interacteren met bewoners, oftewel: het belang van de buurt als sociaal systeem. Hierbij draait het om de mate van sociale netwerken en contacten waarvan de bewoner gebruik maakt in zijn buurt. Evenals bij tevredenheid zijn er meerdere aspecten verbonden aan de tweede factor die een verschillende mate van belang teweeg kunnen brengen. Engelsdorp Gastelaars en Vijgen (1991) stellen dat het type huishoudsamenstelling van invloed is op de buurtbinding. De actieradius van studenten en net afgestudeerde een- of tweepersoonshuishoudens is vergelijkbaar met die van Salet's (2006) *daily urban system*. Zij bewegen zich dus veelal op een groter schaalniveau en hebben minder binding met de buurt dan huishoudens met kinderen of ouderen die afhankelijk zijn van de sociale netwerken binnen de wijk.

Het tweede aspect dat van invloed zou kunnen zijn op het belang van de buurt als sociaal systeem is leeftijd (Droogleever Fortuyn, 1999). Deze factor lijkt veel op de eerste en stelt dat in eerste instantie geldt: hoe ouder, hoe groter de activiteitenradius en daarmee hoe lager de binding met de buurt. Vanaf het vijftigste levensjaar verkleint de actieradius langzaam en stijgt daarmee de binding met de buurt.

Het derde aspect omschrijven Beckhoven en van Kempen (2002) als de verblijfsduur. Een starter wiens eerste woning zich in de wijk bevindt en wiens wooncarrière nog maar net begonnen is, zal aan minder activiteiten in de buurt deelnemen dan huishoudens die al een aantal jaar in de buurt wonen en weinig verhuisgeneigdheid hebben.

Het vierde aspect haakt in op het heterogeniteitsparadigma dat zojuist is beschreven waaruit bleek dat het streven naar een *social mix* regelmatig een doel is in de herstructureringsplannen. Echter stelt Hortulanus (1995, aangehaald in Beckhoven en Kempen ,

2002, p. 18) dat het heterogeniteitstreven vaak niet als gunstig wordt ervaren door de bewoners. Hij stelt dat bewoners meer buurtbinding ervaren wanneer zij wonen in een buurt met gelijkgestemden, dat wil zeggen mensen met dezelfde etniciteit, opleidingsniveau en arbeidsmarktsituatie.

Tot slot de laatste factor, verhuiscgenigheid. Verhuiscgenigheid staat sterk in verband met de eerste factor, tevredenheid. Dezelfde aspecten die zojuist zijn genoemd bij tevredenheid kunnen van invloed zijn op de mate waarin een bewoner of huishouden besluit ergens anders te wonen of juist te blijven in de huidige wijk. Ekkers en Helderma (2010) stellen dat ontevredenheid met de woning tot een bijna vijf keer grotere verhuiscgenigheid leidt en ook dat in stedelijke gebieden de verhuiscgenigheid groter is dan in landelijke milieus. De verhuiscgenigheid kan een goede indicator zijn voor de weigering of acceptatie van een woning.

2.3 Interdisciplinariteit

Zojuist is in het theoretisch kader duidelijk geworden dat er vanuit verschillende disciplines onderzoek is gedaan naar de buurt en naar de ervaring van sloop- en nieuwbouwprojecten. Echter zijn deze stukken voornamelijk vanuit sociologisch of sociaal geografisch perspectief geschreven en veelal vanuit een enkele discipline. Bovendien is er voorheen nog geen onderzoek gedaan naar de buurt en de relatie tot herstructurering in het perspectief van de weigering of acceptatie van woningen nadat het proces is voltooid.

De 'buurt' is een complex begrip en niet eenvoudig te begrijpen vanuit een discipline. Uit het theoretisch kader kwam naar voren dat de buurt kan worden opgedeeld in drie factoren waarvan buurtbinding er een was. Buurtbinding is een sociologisch begrip. Sociologie biedt in dit onderzoek inzicht in de sociale componenten en netwerken van een buurt en kan meten in welke mate een bewoner hechtheid ervaart. Echter is buurtbinding niet een op zichzelf staand begrip, externe factoren hebben invloed op de mate van buurtbinding en deze factoren bevinden zich veelal in de geografische aspecten van een wijk.

Bovendien speelt bij het herstructureringsbeleid, dat nader besproken zal worden in het beleidskader, de planologische discipline een centrale rol. Opvattingen over ruimtelijke indeling zijn veelal gebaseerd op een planologische visie. Uit het theoretisch kader werd verder duidelijk dat er een kloof kan ontstaan tussen de sociologische -en de planologische visie op de buurt. *Sociale geografie* kan in dit onderzoek dienen als de 'brug' tussen planologie en sociologie waarbij sociale geografie zich richt op de relatie van het individu met zijn omgeving waar zowel sociologische als planologische begrippen in acht worden genomen. Deze discipline kan inzicht geven in de netwerken van bewoners met hun omgeving, hoe zij communiceren en gebruik maken van de omgeving. Tevens is het interessant om te kijken naar de verschillen tussen

'weigeraars' en 'acceptanten' in verschillende buurten.

Om dit onderzoek in alle volledigheid te kunnen benaderen is het dan ook van belang het onderwerp vanuit meerdere disciplines te benaderen. Er wordt getracht met dit onderzoek te analyseren welke rol de buurt speelt en in welke mate deze een plaats inneemt bij de afwegingen van de keuze van een (nieuwbouw)woning. Bovendien zoals reeds vermeld, ligt de focus in dit onderzoek op de beleving van de bewoner en onderscheidt het zich hiermee van de kwantitatieve onderzoeken die reeds zijn gedaan.

3 Beleidskader

Naast een theoretische onderbouwing is het in dit onderzoek ook van belang een beeld te schetsen van het huidige beleid omtrent herstructurering en stadsvernieuwingsurgenten in Nederland en voornamelijk Amsterdam Nieuw-West. Allereerst zal het herstructureringsbeleid in Nederland vluchtig worden omschreven. Hierna zal een verdieping plaatsvinden in de herstructureringsplannen van Nieuw-West en het beleid omtrent stadsvernieuwingsurgenten. Tot slot zullen de wijken aan bod komen waarin het onderzoek zal plaatsvinden.

3.1 Herstructureringsbeleid

Het Grotestedenbeleid uit 1995 kan gezien worden als een van de eerste grote nationale beleidskaders van waaruit getracht werd een integraal plan te ontwerpen om de stad en het stedelijk leven te verbeteren. Vanaf *De Nota stedelijke vernieuwing* (1997) ontwikkelde *herstructurering* zich als een van de voornaamste methodes voor stedelijke ontwikkeling (Ekkers en Helderma, 2010).

Echter kwam er van de beoogde integrale aanpak weinig terecht; de nadruk lag voornamelijk op de fysieke interventies. Met de Wet Stedelijke Vernieuwing uit 2000 veranderde dit; de integrale aanpak kreeg meer vorm, zo blijkt ook uit Artikel 1 'Algemene Bepalingen': "Op stedelijk gebied gerichte inspanningen die strekken tot verbetering van de leefbaarheid en veiligheid, bevordering van een duurzame ontwikkeling en verbetering van de woon- en milieukwaliteit, versterking van het economisch draagvlak, versterking van culturele kwaliteiten, bevordering van de sociale samenhang, verbetering van de bereikbaarheid, verhoging van de kwaliteit van de openbare ruimte of anderszins tot structurele kwaliteitsverhoging van dat stedelijk gebied" (Wet Stedelijke Vernieuwing, 2000). Met deze nieuwe wet werd de integrale aanpak doorgevoerd, zowel fysieke, sociale en economische aspecten van herstructurering kwamen aan bod.

De Wet Stedelijke Vernieuwing is zeer bepalend geweest voor de vormgeving van de herstructurering, ook in Amsterdam. Echter ontving deze wet ook veel kritiek; de plannen die hieruit voortkwamen liepen veel vertraging op en er was behoefte aan een nieuwe aanpak die zou opereren op een lager schaalniveau (Platform 31, z.j.) Tegen het einde van 2002 werd daarom de *56-wijkenaanpak* in het leven geroepen. Hierin werd, binnen Amsterdam, onder andere de aandacht gevestigd op drie stadsdelen, respectievelijk, de Westelijke Tuinsteden, Zuidoost en Noord. Later maakte minister Vogelaar in 2007 bekend dat de 56 wijken gereduceerd zouden worden tot 40. Naast de drie zojuist genoemde stadsdelen werden tevens Bos en Lommer en de Bijlmer opgenomen in het plan (Rijksoverheid, 2007).

Binnen deze stadsdelen werden wijken geselecteerd waar zich de grootste problemen en

achterstanden voordeden. De keuze voor de wijken werd bepaald aan de hand van vier factoren, ten eerste de mate van sociaaleconomische achterstanden bij huishoudens, ten tweede de mate van leefbaarheidproblemen, ten derde de mate van fysieke achterstand in de woningvoorraad en tot slot de mate van fysieke problemen volgens de wijkbewoners (Rijksoverheid, 2009). Aan de hand van deze factoren werden onder andere Slotervaart en Osdorp geselecteerd, een verdere belichting van deze wijken zal later volgen.

Met de 40-wijkenaanpak groeide in Amsterdam de aandacht voor Amsterdam Nieuw-West als herstructureringsgebied. Nadat in dit stadsdeel al verscheidende vernieuwingsplannen waren opgezet, besloot men in 2001 de plannen te bundelen tot een gezamenlijke visie die zich vertaalde in *Richting Parkstad 2015* waarin men probeerde de plannen in 2015 te verwezenlijken. Differentiatie in woonwerkmilieus en diversiteit stonden voorop en het doel was om van Nieuw-West een levendig geheel te maken. Bureau Parkstad, opgericht in 1991 was tot 2007 het centrale bureau dat zich ontfermde over de stedelijke vernieuwing in de Westelijke Tuinsteden van Amsterdam. Dit samenwerkingsverband bestond uit vertegenwoordigers van stadsdelen Bos en Lommer, Geuzenveld, Slotermeer, Osdorp, Slotervaart, Overtoomse Veld en de gemeente Amsterdam. Het bestuur van bureau Parkstad is uiteindelijk opgeheven en de Gemeente Amsterdam heeft zich ontfermd over het stadsdeel. Er vond een herziening plaats in de plannen en het nieuwe plan werd onderverdeeld in zes verschillende onderwerpen. Het eerste deel richtte zich op de sociale aspecten en focuste op het aantrekken van nieuwe ondernemers en een nieuwe middenklassen. Op economisch vlak richtte Bureau Parkstad zich op de aantrekking van jonge nieuwe ondernemers, door onder andere relatief goedkope bedrijfsruimte aan te bieden. Op het gebied van wonen werd gestreefd naar een kwalitatieve verbetering van de woningvoorraad door de bouw van nieuwbouwwoningen. Een aandeel van de sociale woningen werd verkocht, dit lag in lijn met het streven naar een gemengde bevolkingsopbouw.

Ruimtelijke ambities, het vierde onderwerp, hield zich bezig met de verbetering van de netwerken zowel op natuurgebied als infrastructurele netwerken. Daarnaast streefde Bureau Parkstad (2007) naar een stadsdeel met wijken die zich ruimtelijk en fysiek van elkaar onderscheidden op basis van een verschillende mate van dichtheid. Het vijfde onderwerp omschreef de institutionele verhoudingen en verantwoordelijkheden omtrent de risico's van de plannen en zal hier niet verder worden toegelicht. Tot slot streefde Bureau Parkstad naar een stadsdeel waarin zowel de bewoners, corporaties als de overheid inspraak hebben. Door middel van jaarlijkse bijeenkomsten tussen deze drie actoren zou worden getracht de participatie te verhogen.

Sinds Bureau Parkstad is opgeheven ligt de regie van Nieuw-West niet langer enkel in de handen van de overheid. Corporaties hebben geleidelijk steeds meer inspraak gekregen en

bovendien de bevoegdheid om zelfstandig plannen op te stellen. Op dit moment worden noch de plannen uit Bureau Parkstad, noch de herziening toegepast. Grofweg worden de uitgangspunten nog wel gebruikt maar concreet komen ze niet terug in de plannen. Een gezamenlijke toekomstvisie voor Nieuw-West is er nog steeds maar de sloop- en nieuwbouwprojecten vinden niet meer op een dergelijk groot schaalniveau plaats. Wel hanteren alle woningcorporaties die opereren in Nieuw-West dezelfde woonvisie, deze werd in 2012 opgesteld (Gemeente Amsterdam, 2012). Hierin staan speerpunten die zowel betrekking hebben op de differentiatie van het woningaanbod (zowel in eigendomsvorm als type woning) als speerpunten met betrekking tot een kwalitatief goede en duurzame buurt alsook bewonersbetrokkenheid. Vervolgens wordt hier per corporatie een eigen invulling aan gegeven die in lijn is met de zojuist beschreven woonvisie.

3.2 Stadsvernieuwingsurgenten

De huidige projecten in Amsterdam Nieuw-West hebben te maken met diverse afspraken en wetten op verschillende bestuurlijke niveaus. Ten eerste bestaan er wettelijke regels waarin het kader wordt geschetst voor het proces van sloop- en nieuwbouw. Daarnaast bestaan er in de gemeente Amsterdam aparte kaderafspraken die gelden naast de wettelijke regelingen. Deze kaderafspraken zijn tot stand gekomen door middel van een overeenkomst tussen de Amsterdamse Federatie van Woningcorporaties, de Huurdersvereniging Amsterdam, de Amsterdamse stadsdelen en de gemeente Amsterdam (AFWC, 2012). Ook bestaat er per project nog een sociaal plan waarin per vernieuwingsgebied aparte afspraken met de bewoners worden gemaakt. Tot slot bevinden zich in het Draaiboek Woonruimtebemiddeling Amsterdam (2014) de afspraken aangaande onder andere urgentiemaatregelen en in het bijzonder de stadsvernieuwingsurgentie.

Stadsvernieuwingsurgentie doet zijn intrede wanneer er sprake is van een renovatie- of sloop/nieuwbouwproject waardoor bewoners met een woning of huurcontract voor onbepaalde tijd de woning binnen een bepaald tijdsbestek moeten verlaten. In het Draaiboek Woonruimteverdeling Amsterdam (2013) staat vermeld dat huurders die te maken krijgen met een herstructureringsproces waarbij hun woning gerenoveerd wordt of gesloopt in aanmerking kunnen komen voor een stadsvernieuwingsurgentie. Kort gezegd houdt dit in dat zij bij het zoeken van een woning voorrang verkrijgen boven reguliere huurders. De mogelijkheid tot deze urgentiemaatregel doet zijn intrede wanneer de peildatum bekend is. De peildatum ligt minstens achttien maanden eerder dan de sloopdatum. Vanzelfsprekend komt niet iedereen in aanmerking voor een dergelijke urgentiemaatregel, alleen hoofdhuurders met een zelfstandige woning en een huurcontract voor onbepaalde tijd kunnen een stadsvernieuwingsurgentie bemachtigen.

Tijdens het proces van stadsvernieuwingsurgentie vindt bemiddeling plaats tussen de

bewoners en de desbetreffende corporatie. De daadwerkelijke invulling van deze bemiddeling verschilt per corporatie maar in essentie hanteren zij dezelfde werkwijze. Ten eerste wordt een bewoner op de hoogte gesteld van het feit dat de woning binnen een bepaalde tijd gesloopt of gerenoveerd zal worden. Dit gebeurt meestal schriftelijk. Daarnaast vindt er een indicatie van de woonwensen plaats. Door middel van een huisbezoek of een brief kunnen de bewoners die daarvoor in aanmerking komen, aangeven of zij eventueel geïnteresseerd zijn in de aangeboden (nieuwbouw)woning. De bewoner heeft nu de keuze zelf op zoek te gaan naar woningen via Woningnet m.b.v. de urgentieregeling, of de aangeboden woning van de corporatie te accepteren.

Gelijktijdig met de sloop –en renovatieplannen wordt het sociaal plan opgesteld. Hierin staan aanvullende afspraken over het aanbod van de nieuwbouw, de doorschuifregelingen en toewijzingen. Met andere woorden wordt hierin de schaal bekend waarin de woningen worden aangeboden. Ook wordt er informatie verschaft over de financiële regelingen zoals huurtoeslagen huurgewenning. Er wordt geen algemene maat gehanteerd wanneer het gaat om de schaal waarop er woningen beschikbaar moeten worden gesteld. Bij elk sloop- of nieuwbouwproject en afhankelijk van de corporatie verschilt het aanbod (nieuwbouw)woningen. Zodoende worden deze afspraken noch in de Kaderafspraken, noch in de wettelijke afspraken opgenomen.

Afhankelijk van het aanbod van de woningen, kunnen de bewoners aanvullende wensen doorgeven met betrekking tot de grootte (het aantal slaapkamers) en de indeling (open of gesloten keuken). De bewoners krijgen inzicht in de woningen op basis van een plattegrond. Echter, het komt vaak voor dat bewoners op basis van de plattegrond hun interesse hebben aangegeven voor de woning, maar dat zij bij de daadwerkelijke bezichtiging alsnog afhaken. Formeel gezien is er sprake van een weigering wanneer de woningzoekende de eerste kandidaat van een woning is geworden, maar niet reageert op de aanbieding, noch komt opdagen voor het ondertekenen van het huurcontract (Draaiboek Woonruimteverdeling Amsterdam, 2013).

Wanneer de woningzoekende niet zelf aan een woning komt, ofwel omdat de aangeboden (nieuwbouw)woning wordt geweigerd, ofwel omdat het zoeken op Woningnet niet wil lukken, vindt er directe bemiddeling plaats door de begeleidende medewerker van de corporatie. Deze begeleidende medewerker kan per huishouden vervolgens gerichte aanbiedingen doen om alsnog de huurder zo snel mogelijk te laten verhuizen.

Het veelvuldig weigeren van de woningen zorgt voor een grote problematiek binnen het herhuisvestingsproces. De herhuisvesting loopt hierdoor enorme vertraging op. Bovendien is de directe bemiddeling die volgt nadat de huurder veelvuldig aangeboden woningen weigert, enorm arbeidsintensief. Het is daarom zaak in kaart te brengen wat de huurders beweegt om een woning te weigeren.

3.3 Amsterdam Nieuw-West - Osdorp en Slotervaart

De twee wijken waarop de focus in dit onderzoek ligt, zijn Osdorp (Midden) en Slotervaart (Noord). Deze wijken zijn in overleg met de AFWC en de betrokken corporaties gekozen. De keuze voor de complexen en daarmee de wijken zijn gekozen op basis van recentheid van de herhuisvesting. Bovendien zijn de complexen qua bouw en proces zeer verschillend zoals later duidelijk zal worden. Ook dit heeft meegespeeld in het keuzeproces van de wijken en complexen. (C. Groot, persoonlijke communicatie, 2014)

Tabel 1 – Omvang woningvoorraad 2007

Omvang woningvoorraad	Koop woningen	Corporatie woningen	Particuliere huurwoningen	Totaal absoluut = 100%
Amsterdam (totaal)	27%	51%	22%	379.302
Osdorp Midden	17%	82%	1%	5.278
Slotervaart Noord	28%	45%	27%	3.354

Bron: Uittenbogaard, Teune en Booi, 2008

Tabel 2 – Omvang woningvoorraad 2011

Omvang woningvoorraad	Koop woningen	Corporatie woningen	Particuliere huurwoningen	Totaal absoluut = 100%
Amsterdam (totaal)	30%	47%	23%	394.500
Osdorp Midden	29 %	63%	8%	7.381
Slotervaart Noord	38%	43%	19%	7.211

Bron: Dignum, Booi, 2011

Om de wijken met elkaar te vergelijken is gebruik gemaakt van de data uit het tweejaarlijkse onderzoek Wonen in Amsterdam (WiA). De data die hier wordt verwerkt, is afkomstig uit de WiA van 2007 en het meest recente onderzoek uit 2011. In zowel Osdorp Midden als Slotervaart Noord zijn er relatief meer corporatie woningen dan koopwoningen en particuliere huurwoningen. Opvallend is dat Slotervaart zowel in 2007 als 2011 minder corporatiewoningen bezat dan het Amsterdamse gemiddelde. Wel is in beide wijken een absolute stijging te zien van het aantal woningen en specifiek het aantal koopwoningen. Vergeleken met 2007 is in beide wijken het aantal corporatiewoningen gedaald en het aantal koopwoningen gestegen. Deze gegevens impliceren een beleid van *tenure conversion* (Boterman en van Gent, 2013) waarbij sociale woningen verkocht worden op de particuliere koopmarkt. Daarnaast kunnen andere factoren een rol gespeeld hebben, zoals slopen van sociale huurwoningen en het terugbouwen

van zowel sociale huurwoningen als koop –en vrije sector huurwoningen en het verschuiven van sociale woningen naar de particulier huursector.

Een ander opvallend gegeven is dat de gemiddelde woontijd in beide wijken voor de corporatie woningen zeer hoog is (zie tabel 3). Dit gegeven impliceert dat de gemiddelde bewoner een relatief lage huur betaalt en in het geval van een herstructurering vaak een hogere netto huur zou moeten betalen.

Tabel 3 – Gemiddelde woontijd in jaren 2011

Gemiddelde woontijd	Koop woningen	Corporatie woningen	Particuliere huurwoningen
Amsterdam (totaal)	9,9	12,5	12,8
Osdorp Midden	5,2	8,5	4,7
Slotervaart Noord	8,4	13,8	8,3

Bron: Dignum, Booi, 2011

Wat betreft de mening over de woning valt op dat het gemiddelde cijfer van zowel Slotervaart Noord als Osdorp Midden is gestegen: in Osdorp van een 7,0 naar een 7,3 en in Slotervaart van een 7,4 naar een 7,6. Wat betreft corporatie woningen is het cijfer in Osdorp licht gestegen (6,7 naar 6,8). In Slotervaart is de gemiddelde corporatie woning in 2011 beoordeeld met een 7,0, hetgeen net iets lager is in vergelijking met 2007. Ondanks deze kleine verschuivingen worden de woningen in zowel Osdorp Midden als Slotervaart Noord positief beoordeeld.

Tabel 4– Mening over de woning (cijfer) 2007

Mening over de woning	Koop woningen	Corporatiewoningen	Particuliere huurwoningen	Gemiddeld
Amsterdam totaal	8,2	7,0	7,1	7,4
Osdorp Midden	7,7	6,7	8,3	7,0
Slotervaart Noord	8,4	7,2	5,5	7,4

Bron: Uittenbogaard, Teune en Booi, 2008

Tabel 5 – Mening over de woning (cijfer) 2011

Mening over de woning	Koop woningen	Corporatiewoningen	Particuliere huurwoningen	Gemiddeld
Amsterdam totaal	8,0	7,0	7,4	7,5
Osdorp Midden	8,1	6,8	7,6	7,3
Slotervaart Noord	8,2	7,0	6,8	7,6

Bron: Dignum, Booi, 2011

Nieuw Reimerswaal

Een van de twee complexen waar het onderzoek zal plaatsvinden is Nieuw Reimerswaal, gesitueerd in Osdorp Midden. Nieuw Reimerswaal bestaat uit verschillende woningbouwprojecten, respectievelijk, Stadstuinen, Vrankendijke, Reimershoven, Steelvliethof en Ookmeerhof. Van deze vijf woningbouwprojecten bestaat de laatste volledig uit 120 sociale woningen, waarvan 82 appartementen, 12 maisonnettes en 26 eengezinswoningen. Het complex bestaat uit een combinatie van hoogbouw (de appartementen en maisonnettes) en laagbouw (de eengezinswoningen). Ookmeerhof (zie foto 1 en 2) is tevens het project waar de interviews hebben plaatsgevonden. De overige woningbouwprojecten bestaan uit een combinatie van vrije sector huurwoningen en koopwoningen.

Woningbouwcorporatie Ymere is de eigenaar en verhuurder van dit wooncomplex en begeleidt de herhuisvesting. Ymere is een van de grotere corporaties in Amsterdam met een totaal bezit van 43.801 woningen in Amsterdam (Ymere, 2014). In 2012 bezat Ymere 4.327 van de 33.880 woningen in Nieuw-West (AFWC, 2012).

Het Sociaal Plan Nieuw Reimerswaal is gebaseerd op het Sociaal Plan Parkstad 2009 (Ymere, 2013). Zoals reeds vermeld, verschilt het per project en per corporatie wat de schaal is van de aangeboden woningen. De stadsvernieuwingsurgente van project Nieuw Reimerswaal zijn afkomstig van de Willemskerkestraat en de Schoonboomstraat. De woningen die zij kregen aangeboden in het Ookmeerhof bevonden zich binnen een straal van $\pm 100\text{m}$ van hun oude woningen (Ymere, 2013).

Ymere hanteert bij het complex Nieuw Reimerswaal een bijzondere aanpak; de Vrankendijke-aanpak (J.Grahame, persoonlijke communicatie, 6 mei 2014). Hierbij wordt de nadruk gelegd op de verantwoordelijkheid van de bewoners. In tegenstelling tot de meeste sloop- en nieuwbouwprojecten vindt er naast een bewonersgesprek over het sloop- en nieuwbouwproces ook een tweede gesprek plaats. Hierin wordt gekeken naar het dossier van de bewoner wat betreft huurachterstand en overlast maar ook de mate van betrokkenheid bij de buurt. Zo kan er gekeken worden naar de mogelijkheden voor de bewoner om zich in te zetten voor de wijk en in het geval van overlast naar de wijze waarop dit in het vervolg verholpen kan worden. Naar aanleiding van deze gesprekken vinden er uiteindelijk gezamenlijke bijeenkomsten plaats waarin woonregels en leefregels worden opgesteld (Meer, Grahame, Gramsma en Verbaan, z.j.). Op deze manier wordt er getracht een aangename leefomgeving te creëren waarbij de verantwoordelijkheid evenredig wordt verdeeld tussen de bewoners en de betrokken corporatie.

Foto 1 – Ookmeerhof

Bron – Ymere, 2012

Foto 2 – Ookmeerhof

Bron – Ymere, 2012

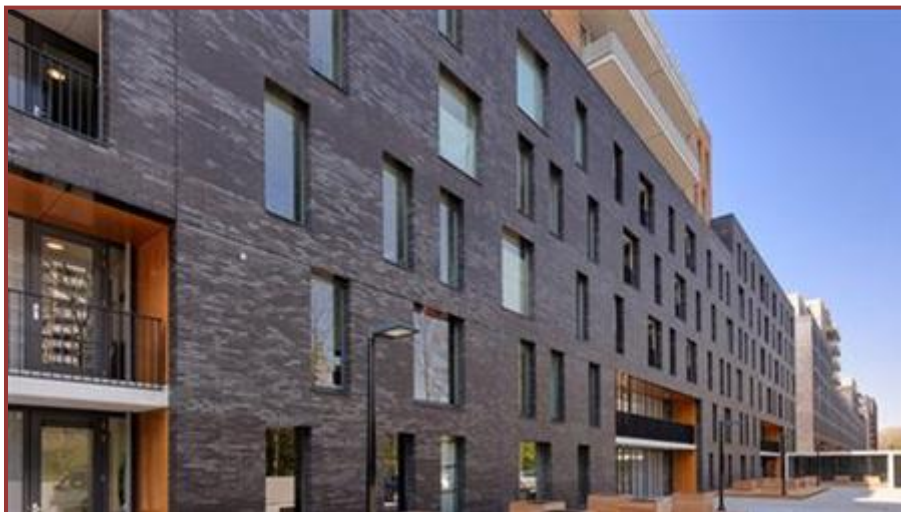
West Avenue

Het tweede complex, West Avenue bevindt zich in de wijk Slotervaart Noord. In tegenstelling tot Nieuw Reimerswaal bestaat het aanbod woningen hier uit 43 sociale huurwoningen en 106 middeldure huurwoningen met een huur boven de huurtoeslaggrens (699 euro, peildatum 1 januari 2014). De betrokken corporatie van dit complex is de Alliantie. De Alliantie bezit minder dan de helft van het aantal woningen van Ymere, namelijk 20.563 in heel Amsterdam. Hiervan bevinden zich 4.739 in Amsterdam Nieuw-West (AFWC, 2012). Echter is de Alliantie ook een zeer grote corporatie met een totaal van 64.967 woningen in 2011 (de Alliantie, 2012).

In de herhuisvestingsbrochure van de Alliantie staat het sociaal plan opgesteld. Dit sociaal plan is gericht aan de bewoners van complex Henri Dunant. In deze brochure staat vermeld dat de huidige bewoners van complex Henri Dunant de mogelijkheid hebben te verhuizen naar een nieuwbouwwoning in de Plesmanbuurt, welke zich wederom binnen een straal van $\pm 100\text{m}$ van de oude woningen bevindt (de Alliantie, 2013.). Echter is het gehele nieuwbouwcomplex West Avenue niet opgenomen in het sociaal plan. West Avenue is pas later bij het proces betrokken nadat duidelijk werd dat het aantal woningen in de Plesmanbuurt niet voldoende was (V.Doelwijt, persoonlijke communicatie, 15 mei, 2014).

De stadsvernieuwingsurgente hadden de mogelijkheid meteen te verhuizen naar West Avenue of te wachten op de oplevering van de nieuwbouw in de Plesmanbuurt. De woningen in West Avenue die oorspronkelijk bedoeld waren voor de vrije huursector werden uiteindelijk deels herbestemd als sociale woningen. In tegenstelling tot de nieuwbouwwoningen in de Plesmanbuurt bevinden de woningen van West Avenue zich tweeënhalve kilometer van complex Henri Dunant.

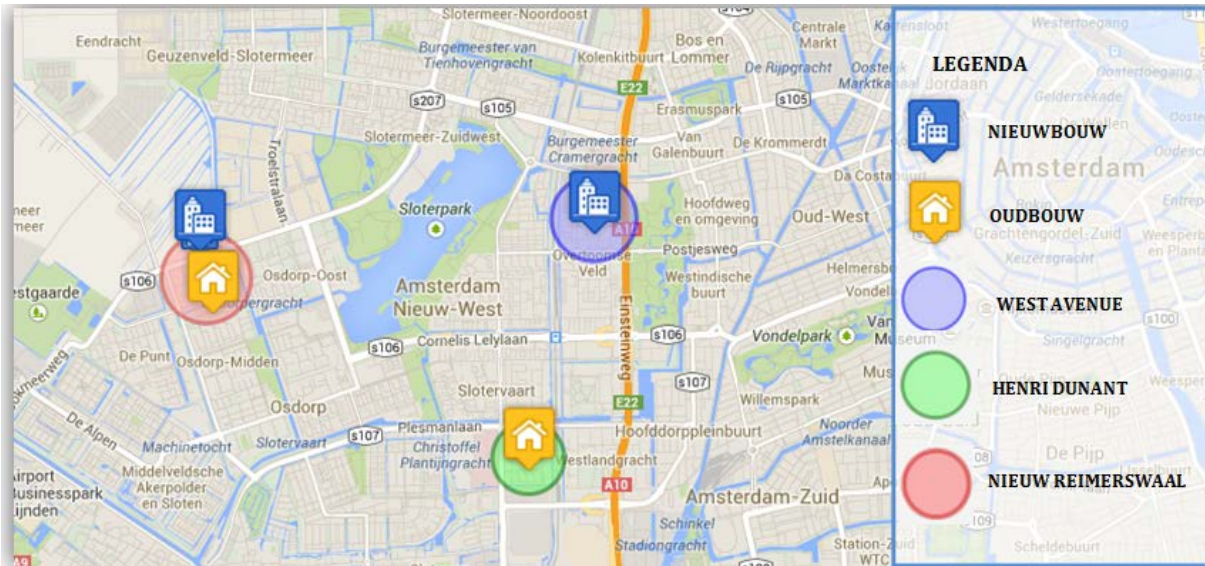
Foto 3 – West Avenue

Bron – Gemeente Amsterdam, 2014

Op onderstaande kaart (kaart 1) is nogmaals duidelijk te zien hoe de vernieuwingsgebieden van elkaar verschillen. Zoals zojuist uitgelegd, bevinden de nieuwbouwwoningen van complex Nieuw Reimerswaal zich binnen dezelfde wijk als de oudbouw. Voor de huurders van Alliantie is dit anders, daar bevinden de nieuwbouwwoningen van West Avenue zich een stuk verder van de oudbouw in de Henri Dunant wijk.

Kaart 1 - De complexen

Bron - Eigen werk, 2014

4 Probleemstelling

Dit onderzoek richt zich op de herstructureringsprocessen in Amsterdam Nieuw-West zoals hierboven omschreven en zal zich specifiek richten op twee wijken in het stadsdeel, respectievelijk Osdorp Midden en Slotervaart Noord.

Op basis van het bovenstaande luidt de centrale vraagstelling: “In hoeverre speelt de buurt bij het proces van herstructurering in Nieuw-West een rol bij de weigering dan wel acceptatie van nieuwbouwwoningen door stadsvernieuwingsurgente?”.

Om deze vraag te kunnen formuleren zijn er drie deelvragen opgesteld.

1. “ Welk beleid ligt ten grondslag aan het huidige stadsvernieuwingsurgente- en herstructureringsproces in Nieuw West?”

Deze eerste deelvraag geeft inzicht in het beleid omtrent herstructurering, zowel voor Nederland als geheel als specifiek gericht op Amsterdam en Amsterdam Nieuw-West. Daarnaast is het proces van de stadsvernieuwingsurgente aan bod gekomen.

2. “Wat is de buurt?”.

De tweede deelvraag focust zich op de buurt en tracht in kaart te brengen welke componenten de buurt vormen op zowel sociologisch, sociaal geografisch en planologisch vlak. Zowel de eerste als de tweede deelvraag zijn beantwoord aan de hand van nota's, rapporten en theorieën die met name in het theoretisch kader en beleidskader reeds naar voren zijn gekomen. De eerste deelvraag is noodzakelijk voor een inzicht in de herstructurering en de plannen die gaande zijn in Nieuw West en waar de bewoners mee te maken hebben. De tweede deelvraag dient voornamelijk als richtlijn voor de onderwerpen en concepten die aan bod zullen komen in de interviews met de bewoners.

3. “Hoe wordt de buurt ervaren door de bewoners in Osdorp Midden- Nieuw Reimerswaal en Slotervaart Noord – West Avenue voor de ‘weigeraars’ enerzijds en de ‘acceptanten’ anderzijds?”.

Tot slot focust de derde deelvraag zich op de buurtbeleving van de bewoners in Osdorp Midden en Slotervaart Noord. Er is gekozen voor een onderscheid tussen ‘weigeraars’ en ‘acceptanten’ omdat verwacht wordt dat zij andere afwegingen maken en de buurt op een andere manier beleven en waarderen.

5 Methode

Eind april 2014 zijn de interviews in Osdorp en Slotervaart van start gegaan. Met een adressenlijst in de hand en zonder afspraak vooraf, werden de interviews bij de bewoners thuis afgenomen. Soms in de oude portiekwoning en soms in de splinternieuwe nieuwbouw, maar (bijna) altijd met een grote mate van gastvrijheid en een heerlijk kopje thee.

5.1 Onderzoekstrategie

Om de beleving van de bewoners in Osdorp Midden en Slotervaart Noord in kaart te brengen is gekozen voor een interpretivistische inslag. Dit houdt in dat de focus ligt bij subjectieve ervaringen van de respondenten. Dit onderzoek kent ook een constructionistische ontologie. De respondenten werd gevraagd hoe zij hun wijk ervaren en beleven, kortom wat hun attitude is jegens de buurt, dit is kenmerkend voor het interpretivisme en het constructionisme (Bryman, 2008).

Daarnaast komen in dit onderzoek zowel inductieve als deductieve kenmerken naar voren. Uit het theoretisch kader zijn enkele theorieën belicht over de buurt en wat voor betekenis buurtbewoners hieraan geven. De concepten uit deze theorieën zullen terugkomen in de topiclist van de interviews. Dit onderzoek is tevens inductief van aard: vanuit de data van de interviews zal in kaart worden gebracht in hoeverre hun beleving een rol speelt bij de weigering of acceptatie van een nieuwbouwwoning. In zekere zin wordt op deze manier een nieuwe theorie geconstrueerd.

Kortom, er is in dit onderzoek gebruik gemaakt van een kwalitatieve onderzoeksstrategie waarbij de nadruk lag op de beleving van de respondenten.

5.2 Onderzoeksdesign

Er is in dit onderzoek gekozen voor een *case study* waarbij er twee onderzoekseenheden zijn onderzocht: de herhuisvestingprojecten Nieuw Reimerswaal en West Avenue. In deze twee wijken zijn tevens de interviews afgenomen. Bovendien gelden er in deze case specifieke herstructureringsprocessen en regelingen, wat maakt dat er sprake is van een *unique case* (Bryman, 2008).

De keuze voor dit onderzoeksdesign heeft enkele gevolgen voor de kwaliteit van de resultaten die eruit zullen volgen. De externe validiteit is relatief laag, omdat de eenheid van onderzoek zich slechts specificeert tot een soort *case*, zullen de resultaten enkel representatief zijn voor dit specifieke onderzoeksgebied (Bryman, 2008). De ervaringen van de bewoners zullen niet representatief zijn voor alle huurders die te maken krijgen met een herstructurering. Het voordeel van een dergelijke aanpak is echter dat er diep kan worden ingegaan op de belevingen en ervaringen.

5.3 Onderzoeksmethoden

Om de buurtbeleving en het proces van herstructurering te belichten is er in dit onderzoek gebruik gemaakt van meerdere onderzoeksmethoden, welke aansluiten bij een kwalitatieve strategie.

Ten eerste is er *desk research* toegepast waarbij er wordt gezocht naar alle beschikbare gegevens aangaande de probleemstelling. Concepten als herstructurering, stadsvernieuwingsurgente en de buurt zijn toegelicht aan de hand van verschillende theorieën en rapporten. Daarnaast hebben er semigestructureerde interviews plaatsgevonden. Deze vorm van interviewen is zeer geschikt voor een *case study*. Er zijn enkele hoofdtopics aan bod gekomen met een lichte vorm van sturing maar er werd vooral veel ruimte gegeven aan de respondenten om hun verhaal te doen. Op deze manier werd de attitude van de respondent het best gemeten.

Tevens hebben er gesprekken plaatsgevonden met de drie corporaties die werkzaam zijn in Nieuw West, respectievelijk; De Alliantie, Ymere en Stadgenoot.. Het is helaas niet gelukt in gesprek te gaan met de andere drie corporaties: Rochdale, de Key en Eigen Haard. De gesprekken die wel hebben plaatsgevonden zijn verwerkt in de algemene informatie over het proces van stadsvernieuwingsurgente en de twee geanalyseerde complexen, zoals te lezen in het theoretisch- en beleidskader.

Zowel de gesprekken met de buurtbewoners als met de corporaties hebben plaatsgevonden in samenwerking met een andere studente: Roos Schelen. Ook zij schreef haar scriptie in samenwerking met het AFWC en Academie van de Stad. De interviews met de bewoners zijn gezamenlijk afgenomen. Beide onderzoeken hadden een geheel andere focus, zodoende werd aan de bewoners gevraagd of zij beide vragenlijsten wilden beantwoorden. Overigens waren de kinderen van de respondenten veelvuldig aanwezig bij de interviews om een eventuele taalbarrière te voorkomen. Tevens kregen alle respondenten als dank voor deelname een VVV-bon met een waarde van tien euro.

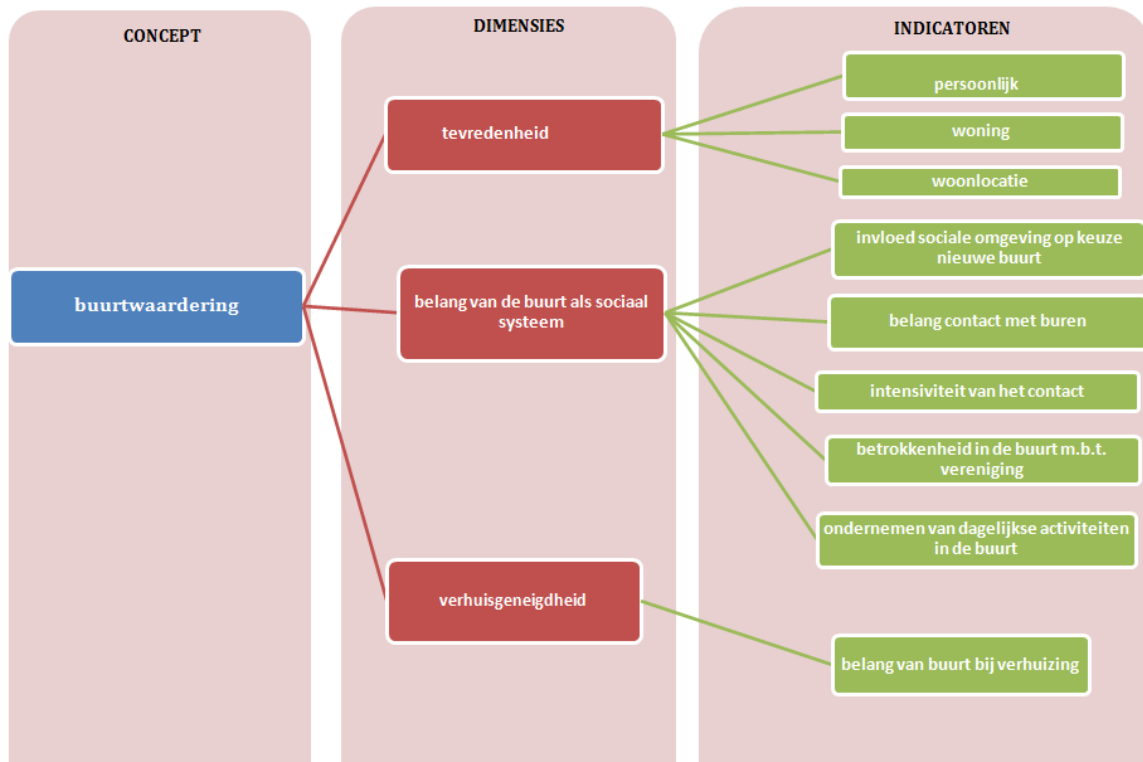
5.4 Operationalisering

In dit onderzoek staan drie concepten centraal, respectievelijk herstructurering, stadsvernieuwingsurgente en buurtwaardering. De eerste twee concepten zijn aan de hand van *deskresearch* onderzocht. Deze behoeven geen nadere operationalisering. Dit is anders bij het concept buurtbinding. Om het begrip herstructurering in deze specifieke context te omschrijven, is in dit onderzoek uitgegaan van de rapporten van Bureau Parkstad. Voor de definitie van stadsvernieuwingsurgente is het rapport Woonruimtebemiddeling toegepast.

Om het concept 'buurtbinding' meetbaar te maken werd uitgegaan van de drie dimensies zoals omschreven in Ekkers en Helderma (2010): tevredenheid, het belang van de buurt als

sociaal systeem en verhuisgeneigdheid. Voor elke dimensie zijn er verschillende indicatoren opgesteld, deze indicatoren dienden als handleiding voor de semigestructureerde interviews (zie model 1). De indicatoren zijn onder andere gebaseerd op het onderzoek van van Beckhoven en Kempen (2002).

Model 1 – Operationalisering ‘de buurt’

Bron: Eigen werk (2014)

5.5 Populatie en sampling

De populatie van dit onderzoek zijn huurders die zich voorheen in het stadsvernieuwingsurgentie-proces bevonden. De keuze voor de nieuwbouwcomplexen is, zoals reeds vermeld, in samenwerking met de AFWC tot stand gekomen. De populatie omvat huurders uit de complexen Nieuw Reimerswaal en West Avenue. De betrokken corporaties, Ymere en de Alliantie hebben de gegevens van de huurders aangeleverd. Zij hebben er tevens voor gezorgd dat de bewoners van tevoren schriftelijk op de hoogte werden gesteld van het onderzoek (zie bijlage 2).

Bij de sampling van de respondenten is er oorspronkelijk sprake geweest van *quota-sampling*. Het streven was om met tien acceptanten en met tien weigeraars in gesprek te gaan. Dit is uiteindelijk niet gelukt waarna een proces van *convenience-sampling* heeft plaatsgevonden. Uiteindelijk zijn er negen interviews afgelegd met weigeraars (vijf uit Reimerswaal en vier uit West Avenue) en tien interviews met acceptanten (vijf uit Reimerswaal en vijf uit West Avenue). Op deze manier konden de attitudes alsnog goed met elkaar vergeleken worden.

6 Resultaten

Zoals zojuist besproken in de methode, zijn de interviews met acceptanten en weigeraars bij de bewoners thuis afgenomen. Er werd van te voren geen afspraak gemaakt, de bewoners werden thuis gecontacteerd en konden aangeven of zij eventueel geïnteresseerd waren in een gesprek. Zodoende hebben er uiteindelijk negentien interviews plaatsgevonden met bewoners. In de laatste fase van dataverzameling werd het steeds moeilijker om geïnteresseerde respondenten te vinden. Daarom is er voor gekozen een weigeraar van de Alliantie niet te interviewen omdat met de huidige data voldoende informatie verkregen was en er datasaturatie had plaatsgevonden.

Tijdens de analyse kwamen er naast vooraf opgestelde dimensies, nog andere onderwerpen regelmatig ter sprake die vervolgens ook zijn opgenomen in het codeerschema (zie bijlage 3). Aan de hand van dit codeerschema zullen de resultaten hieronder besproken worden. Deze resultaten zijn voornamelijk gefocust op de derde deelvraag: de buurtbinding.

6.1 De respondenten

Onder de respondenten is er een onderscheid gemaakt in acceptanten en weigeraars. Er waren negen weigeraars, waarvan vijf huurders van Ymere en vier van de Alliantie, en tien acceptanten waarvan zowel vijf huurders van Ymere als de Alliantie benaderd zijn.

De gemiddelde leeftijd van de geïnterviewde respondenten was 49 jaar, het overgrote deel van de respondenten was 50 jaar of ouder, slechts een geïnterviewde had een leeftijd onder de 30 jaar. Binnen de interviews die hebben plaatsgevonden was er een grote variatie in etniciteit. In totaal hebben er interviews plaatsgevonden met zeven respondenten met een Turkse etniciteit, zes respondenten met Marokkaanse etniciteit, een Ghanese man, een vrouw van Chinese afkomst en vier Nederlandse respondenten.

Van de negentien geïnterviewde respondenten waren er slechts vier waarvan er geen kinderen thuiswonend waren. Van deze vier was er één respondent die nog geen kinderen had en ook niet samenwoonde, één oudere alleenstaande dame, één alleenstaande vrouw zonder kinderen en tot slot een vader waarvan de kinderen bij de moeder woonden.

Qua arbeidssituatie waren er in totaal elf respondenten die niet werkten waarvan er twee met pensioen waren. Het aantal niet-werkende respondenten was nagenoeg evenredig verdeeld over de huurders van Ymere en de Alliantie, vijf om zes. Ook de verdeling tussen de acceptanten en de weigeraars was in meer of mindere mate gelijk, wederom respectievelijk vijf om zes. Van de overige acht respondenten werkten er tenminste een van de twee hoofdbewoners.

Tabel 6 – De respondenten

		Etniciteit							
		Aantal	Man	Vrouw	Nederlands	Marokkaans	Turks	Ghanees	Chinees
Acceptanten	Alliantie	5	0	5	2	1	2	0	0
	Ymere	5	1	4	0	3	2	0	0
Totaal acceptanten		10	1	9	2	4	4	0	0
Weigeraars	Alliantie	4	2	2	0	1	2	0	1
	Ymere	5	2	3	2	1	1	1	0
Totaal weigeraars		9	4	5	2	2	3	1	1

Bron: Eigen werk, 2014

6.2 Tevredenheid over de woning en woonlocatie

Om inzicht te krijgen in de respondenten en in hoeverre zij de buurt ervaren, zijn er vragen gesteld aangaande de woning en de woonlocatie. Tijdens het bespreken van de resultaten is het belangrijk te onthouden dat bij de huurders van Ymere de huidige woonlocatie gelijk staat aan de geweigerde woonlocatie. Zoals eerder besproken liggen de nieuwbouwwoningen van Nieuw Reimerswaal binnen een straal van 100 meter van de oudbouw. Zodoende is er voor gekozen geen onderscheid te maken tussen deze twee locaties tijdens het coderen. Wel zal er in de bespreking van de resultaten onderscheid worden gemaakt tussen de acceptanten en de weigeraars. De data zal voor deze twee groepen zo veel mogelijk apart van elkaar worden besproken.

Onder de acceptanten werd onder andere gevraagd wat zij van hun huidige (nieuwbouw)woning vonden. De meeste respondenten gaven aan tevreden te zijn met hun huidige woning. Slechts een acceptant gaf aan dat de kwaliteit van de woning beneden pijl was en dat ze het idee had dat de keuken en de deuren van slechte kwaliteit waren. Alle acceptanten gaven aan dat de nieuwe woning ten opzichte van de vorige woning een verbetering was. In tegenstelling tot hun vorige woning bezaten de bewoners nu over een goede verwarming en alle andere problemen zoals lekkage, vocht en asbest waren niet van toepassing in de nieuwbouw. Ook qua grootte waren alle tien de acceptanten tevreden. Acht van deze tien respondenten gaf aan dat de ruimte een verdubbeling was ten op zicht van hun vorige woning en dat de kinderen nu een eigen kamer hadden.

“Ja ik vind het echt een ideale woning die ze hebben gebouwd. Zodra je erin komt wonen heb je zoiets van, wat heerlijk!” – Respondent 9, Ymere

Bij een van de acceptanten was er sprake van een open keuken. Dit betrof een woning in de Nieuw Reimserwaalbuurt. In overleg met Ymere kon door middel van een muur de keuken

worden gescheiden van de woonkamer en was het probleem verholpen. Echter waren de acceptanten minder tevreden over de huurprijs van hun nieuwbouwwoning. Zeven van de tien acceptanten gaven aan nu bijna het dubbele te moeten betalen aan huur ten opzichte van hun vorige woning. Van deze zeven acceptanten gaven er zes aan het erg moeilijk te hebben met de hoge huur en dat ze zich zorgen maakte over de toekomst. Vier hiervan waren huurders van de Alliantie en twee huurden een woning bij Ymere.

“Ik maak me echt heel erg zorgen, ik kan ervan wakker liggen en dat ik denk, ik kom hier niet meer uit. Al mijn vakantiegeld gaat eraan op.” – Respondent 3 , de Alliantie

Ook aan de weigeraars werd gevraagd wat zij van hun huidige woning vonden. Een meerderheid van de weigeraars bevond zich op het moment van gesprek nog in de oudbouw. Een respondent, een huurder van Ymere, was inmiddels verhuisd naar een nieuwbouw eengezinswoning in Slotermeer. In totaal gaven zes weigeraars, waarvan twee van de Alliantie en drie van Ymere, aan dat hun woning zeer oud was en gebreken vertoonde. De woning was de laatste jaren niet of nauwelijks opgeknapt ten gevolge van de geplande sloop en de huidige bewoners ergerden zich hieraan. Naast slecht onderhoud gaven vier weigeraars aan hun huidige woning te klein te vinden. Echter, de respondent die reeds verhuisd was naar een nieuwbouwwoning gaf aan heel blij te zijn met haar woning en juist de ruimte te waarderen. Slechts een weigeraar gaf aan de huidige huurprijs te hoog te vinden. De andere acht huurders hadden geen moeite met de huur en waren hier tevreden over. De aanwezigheid van een gesloten keuken en de waarde die zij daar aan hechtten, kwam bij drie van de negen weigeraars ter sprake.

De respondenten werd eveneens gevraagd hun mening te geven over de vorige woning of de geweigerde woning. Belangrijk om te onthouden bij het lezen van deze resultaten is dat alle weigeraars een nieuwbouwwoning hebben geweigerd. In het geval van de huurders van Ymere gaat dit om een woning van Nieuw Reimerswaal en de huurders van Alliantie hebben een woning in West Avenue afgewezen. Wat betreft de acceptanten waren het vooral de huurders van de Alliantie die ontevreden waren over de kwaliteit van de woning, maar liefst vier respondenten gaven aan last te hebben gehad van schimmel, asbest en lekkage. Bij Ymere lag dit aantal lager maar ook hier werd bij een van de respondenten aangegeven dat men last had van muizen en schimmel.

Het hebben van te weinig slaapkamers en een te kleine woonkamer werd vaak aangehaald in de interviews. De meeste gezinnen hadden er al meer dan tien jaar gewoond en hun gezin was inmiddels te groot geworden voor het huis, zo bleek uit een meerderheid van de interviews. Betaalbaarheid werd door geen van de tien geïnterviewden aangehaald als een probleem. Dit viel te verwachten aangezien de meeste huurders al lange tijd in dezelfde woning

woonden of omdat sommige bewoners de laatste vijf jaar huurbevrozing hadden gehad. Dit wil zeggen dat de huur een paar jaar niet verhoogd werd door de sloop –en renovatieplannen.

“Ja de kwaliteit was twintig jaar geleden prachtig, we woonden er al twintig jaar. En ja op het einde paste dat niet want je krijgt meer kinderen en die worden ook groter, zijn allemaal pubers hè.” – Respondent 6, Ymere

In de interviews met de weigeraars is tevens gevraagd naar hun mening over de geweigerde nieuwbouwwoning. Het merendeel van de weigeraars vonden de woning op basis van de plattegrond mooi. De woningen waren ruim en vaak waren er meer slaapkamers aanwezig dan in hun vorige woning. Slechts twee van de negen respondenten vonden de woning waar zij voor in aanmerking kwamen te klein. Een respondent heeft de plattegrond niet eens bekeken omdat zij op voorhand wist dat ze de buurt wilde verlaten, hier zal later verder op in worden gegaan. De aanwezigheid van een open keuken werd bij drie van de negen weigeraars genoemd als meewegende factor tijdens het keuzeprocess. Tijdens de interviews kwam ook de huurprijs ter sprake, de respondenten werd gevraagd of de huurprijs van de nieuwbouwwoning dermate hoog was en daardoor een reden om de woning te weigeren. Minder dan de helft van de weigeraars, vier respondenten, gaven aan dat de huurprijs van de nieuwbouwwoning te hoog was en daarmee een grote rol had gespeeld in het keuzeprocess. Andere respondenten gaven tijdens het interview ook aan de zij de huurprijs hoog vonden maar beseften tegelijkertijd dat ze waarschijnlijk geen woning konden vinden met een veel lagere huurprijs. Bij deze huurders speelden andere factoren een rol, zoals het type woning.

“Ik heb gezegd, als ik zoveel moet betalen dan besteed ik dat geld liever aan een eengezinswoning.” –Respondent 18, Ymere.

Tabel 7– Samenvattende resultaten ‘tevredenheid over de woning’

		Vorige of geweigerde woning positief ervaren	Vorige of geweigerde woning negatief ervaren	Huidige woning positief ervaren	Huidige woning negatief ervaren
Acceptanten	Alliantie	1	4	4	1
	Ymere	4	1	5	0
Totaal acceptanten		5	5	9	1
Weigeraars	Alliantie	4	0	1	3
	Ymere	3	2	2	3
Totaal weigeraars		7	2	3	6

Bron: Eigen werk, 2014

Nadat er vragen werden gesteld over de woning kwam de woonomgeving ter sprake. De huidige

woonlocatie en de mening van de acceptanten hierover werd bevestigd. Zoals zojuist is vermeld is onder de acceptanten van Ymere, geen onderscheid gemaakt tussen de huidige en de vorige woonlocatie. In de resultaten die zo besproken worden, zullen vragen over de vorige woonlocatie dus alleen betrekking hebben op de huurders van de Alliantie. De huidige bewoners van West Avenue moesten allemaal wennen aan hun nieuwe wijk. Vergeleken met hun vorige buurt woonden ze nu meer dan twee kilometer verderop en dit zorgde voor veel veranderingen. Zo gaven twee van de vijf acceptanten van West Avenue aan dat alle voorzieningen zich nu verder weg bevonden. Vertrouwde locaties zoals de moskee waren nu niet meer op loopafstand en ook voor praktische voorzieningen zoals het ziekenhuis en de tandarts moesten ze nu langere afstanden afleggen. Maar daartegenover gaven de acceptanten van West Avenue aan dat in hun vorige buurt de sfeer verslechterde. Drie van de vijf respondenten spraken van een onveilig gevoel en een slechte sfeer. Bovendien gaven zij aan dat het imago van de buurt in de afgelopen jaren verslechterd was.

“Ja dat [de sfeer] werd steeds erger. Het werd steeds criminel, en als je er dan wat van zei dan deden ze een bedreigend gebaar. Maar ik had er maling aan ik schold gewoon terug. Ja wat zal ik zeggen, ik heb er fijn gewoond, maar de sfeer werd echt steeds slechter.”

– Respondent 4, de Alliantie.

Daarnaast gaven twee geïnterviewden aan dat door het gebrek aan sociale contacten in de buurt, zij het niet erg vonden om te verhuizen. Slechts een kleine minderheid van de acceptanten van de Alliantie omschreef dat de vorige buurt erg fijn was en heel gezellig. Dit had onder andere te maken met het veelvoud aan sociale contacten, waar later verder op zal worden ingegaan. De weigeraars van Alliantie werd eveneens gevraagd wat zij van de buurt vonden. Hierbij gaat het dus om de huidige buurt, de buurt waaruit de acceptanten vertrokken waren. Alle vier de weigeraars van de Alliantie gaven aan dat de buurt waarin zij zich nu bevonden erg fijn was. Alle respondenten beschreven dat de voorzieningen heel goed waren en dat voornamelijk het openbaar vervoer goed geregeld was. Qua sfeer omschreven de geïnterviewden de buurt als rustig en veilig. Dit is een opvallend contrast vergeleken met de acceptanten van de Alliantie. Een van de weigeraars gaf zelfs aan dat de buurt verbeterd was door de jaren heen.

“Nou, misschien is de buurt wel beetje veranderd, maar in positieve zin dan hè. Ik bedoel er is veel opgeknapt, er zijn meer pleintjes. Het is wel veranderd hier.” – Respondent 14, de Alliantie

De bewoners van West Avenue en Nieuw Reimerswaal kregen ook de mogelijkheid hun mening te geven over hun huidige woonlocatie. De geïnterviewde respondenten woonden nog maar kort

in hun nieuwbouwwoning, geen van de respondenten woonden langer dan een jaar in de buurt. Slechts drie van de tien acceptanten gaven aan dat hun huidige buurt niet als prettig werd ervaren. Deze drie respondenten huurden allen een woning in West Avenue. Twee van deze drie respondenten gaven aan de buurt onveilig te vinden tengevolge van de vele inbraken. Een andere sprak voornamelijk over de asociale gewoontes van andere buurtgenoten. De zeven andere acceptanten woonden fijn in de buurt en waren te spreken over de hoeveelheid voorzieningen. Ook werd het park, de hoeveelheid groen en de rustige sfeer veelvuldig genoemd als een van de grote voordelen van de huidige buurt.

De geweigerde woonlocatie kwam ook ter sprake, dit had betrekking op de weigeraars van de Alliantie en Ymere. De resultaten van de vier weigeraars van West Avenue en de vijf weigeraars van de Nieuw Reimerswaalbuurt, zullen hier besproken worden. Zo zal duidelijk worden wat op grond van de woonlocatie heeft meegespeeld in hun keuzeprocess om de woning in de nieuwbouwbuilt te weigeren. Alle weigeraars van de Alliantie gaven aan de buurt in West Avenue niet leuk te vinden. Bij drie van de vier had dit onder andere te maken met het feit dat zij niet bekend waren met de nieuwe wijk. Bovendien had de buurt een slecht imago en was het veel drukker dan hun huidige woonlocatie.

“Nou, de buurt speelt ook wel een rol. West Avenue ligt hier echt een eindje vandaan. Ik ben hier gewoon gewend. Ik ken hier alles, weet hoe ik ergens moet komen. Dus ik zou het wel heel moeilijk vinden om naar een andere wijk te moeten verhuizen”. – Respondent 13, de Alliantie

Tabel 8 – Samenvattende resultaten ‘tevredenheid over de woonlocatie’

		Vorige of geweigerde woonlocatie positief ervaren	Vorige of geweigerde woonlocatie negatief ervaren	Huidige woonlocatie positief ervaren	Huidige woonlocatie negatief ervaren
Acceptanten	Alliantie	1	4	3	3
	Ymere	5	0	5	0
Totaal acceptanten		6	4	8	3
Weigeraars	Alliantie	0	4	4	0
	Ymere	3	2	3	2
Totaal weigeraars		3	6	7	2

Bron: Eigen werk, 2014

Bij de huurders van Ymere waren de resultaten beduidend anders. Zoals eerder vermeld bevonden de nieuwbouwwoningen zich in de bestaande buurt en niet een paar kilometer verderop zoals bij West Avenue het geval was. Hierdoor waren de weigeraars van Ymere overwegend positief over de wijk. Slechts twee van de vijf weigeraars spraken van een troosteloze en vervelende buurt. De twee geïnterviewden ervoeren de buurt als erg druk en onveilig. Een van hen gaf aan dat ze haar jongere zoon niet alleen op straat liet spelen en ook de andere respondent had nare ervaringen met de buurtbewoners gehad. Deze twee huurders

kozen er dan ook voor te verhuizen naar een plek buiten Osdorp, respectievelijk Zandvoort en Slotermeer. De andere drie weigeraars vonden de woonlocatie qua voorzieningen erg gunstig en waren gehecht aan de buurt. Een van hen sprak wel van een verslechtering van de buurt als gevolg van de vele leegstand maar zag dit niet als reden om de buurt te verlaten.

6.3 Belang van de buurt als sociaal systeem

In het tweede deel van het interview werd de focus verlegd van de fysieke aspecten van de buurt naar de buurt als een sociaal element. Om te analyseren in hoeverre de bewoners gehecht waren aan hun buurt werden verschillende vragen gesteld. Zo kwamen onderwerpen als burenelaties, familie, vrienden en betrokkenheid ter sprake. Ook werden getracht de actieradius van de respondent in kaart te brengen. Deze elementen tezamen boden een goed inzicht in de sociale buurtgebondenheid van de respondenten.

Allereerst werd gevraagd aan de acceptanten van West Avenue en Nieuw Reimerswaal hoe hun contact met de burens in de vorige woning was. Drie van de vijf acceptanten van de Alliantie gaven aan dat het contact met de burens vaak niet verder kwam dan een kort gesprekje op straat en een 'goedemiddag'. De andere twee respondenten hadden wel intensief contact en bij een van de twee kwamen de burens zelfs regelmatig over de vloer. Bij de acceptanten van Ymere was het contact met de burens in de vorige woning gemiddeld intensiever dan bij de Alliantie. Een duidelijke meerderheid van de respondenten maakte meer dan alleen een praatje met de burens. Twee bewoners zagen de burens als familie en gingen veel met elkaar om. De andere geïnterviewde gaf aan vaak burens te helpen met klusjes en sprak ook wel eens bij elkaar af.

"Ja wij kennen elkaar, we gaan als vrienden met elkaar om. Eigenlijk is alleen de woning veranderd. Maar qua sfeer is het nog precies hetzelfde". – Respondent 9, Ymere.

De tien acceptanten bevonden zich nu in een andere omgeving met andere burens en dit was van invloed op het contact met de burens. Vergeleken met de vorige woning was het contact met de burens verslechterd. Maar liefst vier van de vijf acceptanten van West Avenue maakten alleen een praatje op straat. De andere respondent was, in tegenstelling tot de andere huurders, erg tevreden over de contacten die ze had gemaakt in haar nieuwe woning. In haar nieuwe woning had ze al snel vrienden gemaakt met de burens. Twee van de vijf acceptanten van de Alliantie misten het contact met de burens. In tegenstelling tot de vorige buurt waar zij veel mensen kenden, kwam het in de nieuwe buurt vaak niet verder dan een 'hallo'. Een van deze geïnterviewde miste het contact dermate dat ze erg terugverlangde naar haar vorige buurt en spijt had dat ze de woning zo snel had geaccepteerd. Bij de bewoners van de Nieuw Reimerswaalbuurt was er qua contact niet veel veranderd. Er was zelfs sprake van een

verbetering ten opzichte van de oude situatie. Bij een meerderheid van de acceptanten was het contact meer dan alleen een beleefd gesprekje op straat.

Tot slot werd aan de negen weigeraars gevraagd hoe het contact met hun burens was. Vanzelfsprekend zijn er geen vragen gesteld over het contact in de vorige woning, dit is dan ook niet ingevuld in de onderstaande tabel. Vanuit de huurders van Ymere werd meerdere malen aangehaald dat het contact sinds de sloop –en renovatieplannen verslechterd was. Burens gingen verhuizen, soms zelfs naar andere delen in de stad, en hierdoor verwaterde het contact. Bij acht van de negen weigeraars was het contact dan ook vaak niet meer dan een praatje in het trappenhuis of op straat. Opvallend genoeg gaven de respondenten vaak aan het contact ook niet heel erg te missen. Ze waren meer op zichzelf gericht en ondernamen ook niet zoveel meer in de buurt.

“Nee, het contact was meer beleefd. Zo van goeiemorgen, goeiemiddag, maar dat is ook Amsterdam natuurlijk. Amsterdam met de A van anoniem.” – Respondent 15, Ymere

Tabel 9 – Samenvattende resultaten ‘intensiteit contact’.

		Intensiteit contact vorige woning			Intensiteit contact huidige woning		
		Praatje op straat	Spreken bij elkaar af	Burens zijn als vrienden/familie	Praatje op straat	Spreken bij elkaar af	Burens zijn als familie/vrienden
Acceptanten	Alliantie	3	2	0	4	0	1
	Ymere	2	1	2	1	2	2
Totaal acceptanten		5	3	2	5	2	3
Weigeraars	Alliantie	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	4	0	0
	Ymere	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	4	1	0
Totaal weigeraars					8	1	0

Bron: Eigen werk, 2014

De resultaten van het burenscontact komen sterk overeen met de resultaten van de volgende dimensie: attitude tegenover burensrelaties. Van alle negen weigeraars waren er slechts drie die aangaven een goede relatie met de burens belangrijk te vinden. In het bijzonder om de veiligheid te waarborgen. De andere vijf weigeraars gaven aan dat zij contact met de burens niet erg van belang vonden. Dit staat in groot contrast met de resultaten van de acceptanten, vier acceptanten gaven aan dat goed contact met de burens een veilig gevoel teweeg bracht. Maar liefst vijf acceptanten ervoeren een gevoel van ‘thuis zijn’ wanneer het contact met de burens goed was, en zij hechtten hier dan ook veel waarde aan.

“Maar, het is heel fijn. Het is altijd fijn als je goed contact met de burens hebt. Want als er iets is, dan kunnen ze daar terecht. Dan kunnen ze alles beetje in de gaten houden.” – Respondent 1, de Alliantie.

Tabel 10 – Samenvattende resultaten ‘attitude burenrelaties’

		Goed contact maakt dat ik me thuis voel.	Goed contact geeft me een veilig gevoel	Goed contact is voor mij niet erg van belang
Acceptanten	Alliantie	1	3	1
	Ymere	4	1	0
Totaal acceptanten		5	4	1
Weigeraars	Alliantie	0	1	3
	Ymere	0	2	3
Totaal weigeraars		0	3	6

Bron: Eigen werk, 2014

Naast de burenrelaties werd er ook gevraagd naar andere sociale contacten. Zoals in de introductie van de respondenten al duidelijk werd, zijn er van de negentien respondenten maar liefst vijftien waarvan er tenminste een kind thuis woonde. Onder de tien acceptanten waren er slechts twee huishoudens waarbij er geen kinderen inwoonden. De aanwezigheid van kinderen en met name jonge kinderen werd vaak genoemd als belangrijke meewegende factor in het keuzeprocess. Bij de vijf acceptanten van Ymere waren er drie gezinnen waarvan de kinderen op een school zaten in de buurt en ook met de buurtkinderen speelden. Zij gaven aan veel waarde te hechten aan deze onderlinge relaties en vonden het erg belangrijk dat de kinderen op dezelfde school konden blijven.

“Dat is echt het belangrijkste voor mij, familie. Die wonen allemaal dichtbij. Ik ben vooral blij dat mijn kinderen gewoon hier in de buurt op school kunnen blijven zitten”. – Respondent 6, Ymere

De resultaten van de bewoners van de Alliantie waren opvallend anders. Hoewel drie van de vijf acceptanten huishoudens waren met kinderen, waren zij minder buurtgebonden dan de huurders van Ymere. Dit had enerzijds te maken met de oudere leeftijd van de kinderen en anderzijds met hun huidige buurt. De huurders gaven meerdere malen aan dat zij zeer verlangden naar een terugkeer naar de oude buurt, waar veel familie en vrienden woonden.

Aan de weigeraars werd ook gevraagd in hoeverre sociale contacten in de buurt een rol hadden gespeeld in het keuzeprocess. Twee van de vier weigeraars van de Alliantie gaven aan dat de aanwezigheid van kinderen een rol had gespeeld in de weigering van de woning. Een van de respondenten had nog vrij jonge kinderen en de rustige omgeving waarin zij nu woonde vond zij

erg geschikt. De andere respondent had kinderen in de buurt wonen, zij woonden op dat moment bij de moeder maar de vader vond het zeer belangrijk dichtbij de kinderen te zijn. Een verhuizing naar West Avenue zag hij daarom niet zitten.

De huurders van Ymere hadden over het algemeen minder sociale contacten in de buurt wonen. Slechts twee respondenten gaven aan dat door de aanwezigheid van haar kinderen en de vrienden die zij hadden, ze niet naar een andere wijk wilde verhuizen. Een andere respondent gaf aan liever naar Bijlmermeer te verhuizen omdat zich daar meer vrienden bevonden. Opvallend was dat een andere respondent graag uit de wijk wilde verhuizen als gevolg van de drukke sfeer die er hing en die zij niet geschikt vond voor haar jongere kinderen. Zij was dan ook al reeds verhuisd naar een rustige eengezinswoning met tuin in Slotermeer. Tot slot had voor de vijfde en laatste respondent de aanwezigheid van sociale contacten in de buurt geen rol gespeeld in haar keuzeproses. Haar zoon was al volwassen en daarbij niet afhankelijk van de buurt, zij koos ervoor te verhuizen naar een rustigere omgeving in Zandvoord. Dit had echter niet te maken met familie of vrienden die zich daar bevonden.

“Het is voor ons gewoon belangrijk dat de familie hier dicht in de buurt woont, zoals m’n jongetje [kleinkind] en daar geniet ik echt van. Dan geef ik een belletje en dan gaan we lekker een eindje fietsen met z’n twee”. – Respondent 19, Ymere.

Tabel 11 – Samenvattende resultaten ‘sociale netwerken’

		Sociale netwerken		
		Aanwezigheid van sociale contacten maakt mij gehecht aan deze buurt	Ik zou willen verhuizen naar een andere / mijn vorige buurt want daar heb ik meer sociale contacten	Sociale contacten hebben geen rol gespeeld in mijn keuzeproses
Acceptanten	Alliantie	1	2	2
	Ymere	5	0	0
Totaal acceptanten		6	2	2
Weigeraars	Alliantie	3	0	1
	Ymere	2	2	1
Totaal weigeraars		5	2	2

Bron: Eigen werk, 2014

In hoeverre de buurtbewoners betrokken waren in de buurt in de vorm van een buurtcomité, of buurthuis kwam ook ter sprake in de interviews. Door deze vragen kon gekeken worden in hoeverre de bewoners zich actief inzetten voor de buurt en in hoeverre zij deelnamen aan georganiseerde activiteiten. Omdat de bewoners van de nieuwbouwwoningen

- de acceptanten - vaak niet langer dan een jaar in hun huidige woning verbleven, werd er bij deze respondenten gevraagd in hoeverre zij eventueel geïnteresseerd waren in deze activiteiten.

Uit de resultaten blijkt dat er vrij weinig animo is voor een buurtcomité. Soms was het onduidelijk of de respondent er geen behoefte aan had of dat hij het verwarde met een buurthuis. Toch bleek vaak dat respondenten ervan afzagen om deel te nemen omdat zij zelf geen problemen ondervonden. Tussen de acceptanten en de weigeraars is wel een licht verschil te zien, respectievelijk vier acceptanten tegenover een weigeraar toonden interesse in een buurtcomité. Respondenten die er geen behoefte aan hadden, gaven vaak aan dat zij het al druk genoeg hadden met andere activiteiten of dat zij zich al jaren hadden ingezet en nu vonden dat het stokje aan iemand anders overgedragen kon worden. Daarnaast werd er vaak getwijfeld aan het nut en resultaat van een vereniging.

“Heb de rondjes altijd braaf meegelopen en vond ik ook een beetje een aanfluiting en geldverspilling. Ja, en met die belachelijke schooltuintjes, of die volkstuintjes met die preitjes en die bietjes en die flauwekul. En die vreselijke vogelverschrikker die er ieder jaar heeft gestaan. Wij zeiden altijd, dat is die hoe zij, dat is Ella Vogelaar. Vogelaarwijk weetje wel?!”. – Respondent 15, Ymere.

Tabel 12 – Samenvattende resultaten 'betrokkenheid'

		Is erin geïnteresseerd	Heeft er geen behoefte aan	Wist niet dat het bestond
Acceptanten	Alliantie	1	3	1
	Ymere	3	2	0
Totaal acceptanten		4	5	1
Weigeraars	Alliantie	0	4	0
	Ymere	1	4	0
Totaal weigeraars		1	8	0

Bron: Eigen werk, 2014

Tot slot werd aan de respondenten gevraagd op welke schaal zij het meest actief waren. Door te vragen of respondenten voornamelijk in hun eigen buurt actief waren of dat zij zich vaak in andere stadsdelen bevonden, kon de actieradius in kaart gebracht worden. Dit is een belangrijk element omdat het een beeld geeft van de buurtafhankelijkheid.

De resultaten geven een hoge mate van buurtafhankelijkheid aan, alle respondenten gaven aan zich voornamelijk in de buurt te bevinden. Slechts vijf respondenten in totaal gaven een andere buurt te bezoeken, vaak om vrienden of familie te bezoeken. Voornamelijk de oudere respondenten gaven aan dat zij zelden tot nooit een andere buurt bezochten. Zij hadden vaak hun sociale netwerken in de buurt en daarmee geen behoefte om ergens anders heen te gaan.

Tabel 13 – Samenvattende resultaten ‘actieradius’

		Andere buurt				Voornamelijk andere buurt
		Voornamelijk eigen buurt	Zelden	Soms	Regelmatig	
Acceptanten	Alliantie	5	1	2	2	0
	Ymere	5	2	2	1	0
Totaal acceptanten		10	3	4	3	0
Weigeraars	Alliantie	4	0	4	0	0
	Ymere	5	2	1	2	0
Totaal weigeraars		9	2	5	2	0

Bron: Eigen werk, 2014

6.4 Attitude jegens de verhuizing

Tijdens de interviews was er een groot verschil merkbaar in de houding van de respondenten ten opzichte van de verhuizing. Hoewel dit element niet zozeer in lijn staat met het centrale onderwerp van deze scriptie, zijn de resultaten ervan wel nuttig voor de eventuele beleidsaanbevelingen die worden doorgegeven aan het AFWC.

In de resultaten is een opvallend contrast zichtbaar. De antwoorden van de respondenten geven weer dat acceptanten de verhuizing veelal als een kans ervaren. Hoewel de verhuizing verplicht voelt, zien zij dat dit ook als kans op een betere woning. Met andere woorden, de acceptanten hebben over het algemeen een positievere attitude ten opzichte van de sloop –en renovatieplannen en zijn daarbij blijkbaar eerder geneigd te verhuizen. De weigeraars aan de andere kant, wekten eerder de indruk dat zij zich benadeeld voelden door de plannen. Zij zagen de verhuizing tevens als een verplichting maar stelden de woningbouwcorporatie verantwoordelijk voor dit proces. Tijdens de interviews was dan ook vaak een passieve houding

merkbaar. Respondenten zochten vaak niet zelfstandig via Woningnet, enerzijds door een gebrek aan informatie, anderzijds door een gebrek aan motivatie.

“En ik kreeg van tevoren al te horen dat die woning gesloopt zou worden. Ik dacht even doorbijten en dan krijg ik een mooie woning.” – Respondent 3, de Alliantie

Tabel 14 – Samenvattende resultaten ‘attitude tegenover de verhuizing’

		Kans (op mooie woning of woonlocatie)	Verplichting (we hadden geen keus)	Benadeeld (verantwoordelijkheid ligt bij de corporatie)
Acceptanten	Alliantie	4	1	0
	Ymere	3	2	0
Totaal acceptanten		7	3	0
Weigeraars	Alliantie	1	1	2
	Ymere	0	2	4
Totaal weigeraars		1	3	6

Bron: Eigen werk, 2014

6.5 Verhuisbereidheid

Tot slot werd er aan elk van de respondenten gevraagd in hoeverre zij bereid waren te verhuizen naar een andere buurt of stadsdeel. Deze vraag diende als controlevraag en gaf inzicht in de mate van buurtbinding. Zo werd gevraagd of zij bereid waren te verhuizen naar een andere buurt wanneer zij van de corporatie eenzelfde soort woning kregen aangeboden. Op deze manier konden gekeken worden in hoeverre de vorige antwoorden consistent waren.

De resultaten van de controlevraag zijn in onderstaande tabel te lezen. Van alle respondenten zijn er zes die eventueel bereid zouden zijn naar een andere buurt te verhuizen. Dit lijkt in contrast met de vorige resultaten, maar dat is niet het geval. Twee van de acceptanten van de Alliantie gaven juist aan graag terug te willen naar hun vorige buurt. Zij misten hun vrienden en familie en waren gehecht en gewend aan de andere buurt. Een andere respondent, een weigeraar van Ymere, was reeds verhuisd naar Slotermeer. Hoewel zij dus aangaf te willen verhuizen naar een andere buurt, had dit te maken met de buurtbinding die zij ervoer met Slotermeer. Hier woonden veel vrienden en familie en het was daarom een logische keuze voor haar. Bij de andere drie respondenten ontbrak het vaak aan sociale netwerken en stonden daarom meer open voor een verhuizing naar een ander gebied.

“Nou we hebben een woning aangeboden gekregen in Geuzenveld. Ook in verband met mijn dochter die een handicap heeft. Maar hoewel die woning passend was zou ik toch heel veel moeite hebben om daarheen te gaan, aangezien dat ver weg van mijn vertrouwde omgeving is. Kinderen die met elkaar die spelen, dat voorheen ook niet kon. Want dan woonden we drie hoog en dan had ik geen overzicht. Dus er is nu veel meer mogelijk en ik voel me hier zo op mijn plek dat ik niet weg zou willen.” – Respondent 14, Ymere

Tabel 15 – Samenvattende resultaten ‘verhuisbereidheid’

		Zou niet in een andere buurt willen wonen	Zou wel in een andere buurt willen wonen
Acceptanten	Alliantie	3	2
	Ymere	5	0
Totaal acceptanten		8	2
Weigeraars	Alliantie	3	1
	Ymere	2	3
Totaal weigeraars		5	4

Bron: Eigen werk, 2014

7 Conclusie

Na een uitvoerige beschrijving van de theorieën over de buurt, een uitgebreid inzicht in het bestaande beleid en de beschrijving van de resultaten is het tijd voor de beantwoording van de centrale vraagstelling. In dit hoofdstuk zal duidelijk worden of de rol van de buurt een plaats inneemt bij de afwegingen van de keuze voor een (nieuwbouw)woning. De focus van de conclusie zal voornamelijk liggen op de beantwoording van de derde deelvraag aangaande de rol van de buurt. Deze zal met behulp van interdisciplinaire theorieën uit de eerste en tweede deelvraag beantwoord worden. Zodoende zal uiteindelijk blijken in hoeverre de buurt een rol speelt bij het proces van herstructurering in Nieuw West bij de weigering dan wel acceptatie van de nieuwbouwwoningen door stadsvernieuwingsurgenten.

7.1 Conclusie en discussie

Uit de resultaten is gebleken dat de buurt wel degelijk een rol speelt bij de afwegingen van de keuze voor een woning. Bij meerdere respondenten bleek de buurt zelfs de cruciale factor te zijn geweest voor de acceptatie of weigering van een woning. In het bijzonder had de mate van buurtbinding invloed op de keuze of afwijzing van de woning. Huurders van de Alliantie weigerden beduidend vaker de nieuwbouwwoning op basis van de buurt dan huurders van Ymere. Dit is een opvallend resultaat als er gekeken wordt naar de bijzondere Vrankendijke-aanpak die heeft plaatsgevonden in het complex Nieuw Reimerswaal. Hier zal later op in worden gegaan.

Onder de respondenten van West Avenue en Nieuw Reimerswaal was een duidelijk contrast merkbaar, in het bijzonder onder de weigeraars. De weigering had bij de huurders van de Alliantie veelvuldig te maken met het feit dat de woningen zich ver weg van hun oorspronkelijke buurt bevonden. Hierdoor maakten zij zich zorgen om hun sociale contacten en netwerken. Ook hun vertrouwde leefomgeving zou hierdoor verstoord raken. Betaalbaarheid speelde vaak een rol maar was in de meerderheid van de gevallen niet de doorslaggevende factor. Sterker nog, een deel van de weigeraars van de Alliantie die nu wel een nieuwe woning had geaccepteerd, gaf aan dat die woning evenveel of zelfs meer zou gaan kosten. Maar deze woning bevond zich, in tegenstelling tot de eerder geweigerde woning, wel in de oude buurt.

De weigeraars van Ymere beschreven andere factoren die hadden meegespeeld in hun keuzeprocess. De meerderheid wilde graag in de buurt blijven maar de aangeboden woning vonden zij niet passend. Hierbij speelde de type woning een grote rol in de weigering. Wel gaven zij aan uitsluitend een woning te accepteren wanneer deze zich bevond in de buurt. De minderheid van de weigeraars weigerde de woning op basis van de buurt. Door een gebrek aan sociale binding, of zelfs een ontwikkelde afkeer tegen de buurt, wilden zij verhuizen naar een buurt die geschikter was. Dit had enerzijds te maken met sociale netwerken die zich bevonden

in de andere buurt en anderzijds met de nieuwe voorzieningen en mogelijkheden die de nieuwe leefomgeving bood.

Dat buurtbinding onder de acceptanten tevens een grote rol heeft gespeeld bewezen de resultaten van zowel de Alliantie als Ymere. Alle acceptanten van Nieuw Reimerswaal waren zeer tevreden over hun nieuwe woning als gevolg van dezelfde omgeving waarin deze zich bevond. Dit staat eveneens in contrast met de acceptanten van West Avenue. Een meerderheid van de acceptanten gaf aan de nieuwe woonomgeving als negatief te ervaren. Dit had onder andere te maken met fysieke aspecten zoals vertrouwde voorzieningen die zich nu verder weg bevonden. Echter had deze ontevredenheid voornamelijk te maken met het missende 'thuisgevoel'. De sfeer was anders en de respondenten misten in grote mate hun oude sociale netwerken waar zij in al die jaren zo gehecht aan waren geraakt. Bovendien gaven meerdere respondenten aan de woning niet te hebben geaccepteerd wanneer zij hadden beseft wat een impact de nieuwe omgeving had gehad.

Echter verschilde de mate van buurtbinding sterk per respondent. De buurtbinding en de buurtafhankelijkheid is, zoals in het theoretisch kader omschreven, afhankelijk van een aantal factoren, waaronder de fysieke aspecten (Ekkers en Helderma 2010, Teune en Booi 2001). Deze aspecten speelden een rol in het woongenot maar bleken niet essentieel van belang voor de buurtbinding.

Een andere factor die de buurtbinding wel degelijk bepaalt, is de actieradius (Engelsdorp et al, 1991). Salet (2006) stelt dat de nieuwe vorm van stedelijkheid, het *daily urban system*, het schaalniveau is waarop de hedendaagse stedeling zich beweegt. Dit bleek echter niet in lijn met de resultaten uit dit onderzoek. Alle respondenten waren voornamelijk buurtgebonden en de netwerken van de respondenten overschreden slechts in enkele gevallen de grenzen van de buurt. Hiermee wordt ook de theorie van Engelsdorp et al(1991) niet bevestigd. Hoewel het overgrote deel van de respondenten huishoudens met kinderen waren, waren de studenten en net afgestudeerden ook zeer buurtgebonden. Echter was er wel een klein verschil te zien tussen de huishoudens met en zonder kinderen. De respondenten met kinderen gaven in grote mate aan dat het belangrijk was voor de kinderen om in dezelfde buurt op te groeien. De leeftijd van de respondenten bleek tevens een rol te spelen in de buurtbinding (Droogleever en Fortuyn, 1999). Dit aspect hangt samen met de verblijfsduur (Beckhoven en van Kempen, 2002). Voornamelijk de oudere bewoners gaven aan onder geen beding te willen verhuizen naar een andere buurt. Zij waren dermate gehecht aan de woonomgeving dat een woning in een andere buurt ondenkbaar was. Jongere buurtbewoners stonden in vergelijking met deze groep iets meer open voor een eventuele verhuizing.

Hoewel Bakens et al (2014) beweerden dat bewoners zich meer op hun gemak voelden bij 'gelijken', gaven meerdere respondenten aan dat het gebrek aan variatie een reden was om

een buurt te weigeren. Door een gebrek aan heterogeniteit ervoeren de respondenten vaak een drempel tijdens het sociale contact. Aan de andere kant waren er ook meerdere respondenten die juist door een gebrek aan gelijkgestemden aangaven zich niet thuis te voelen. Deze bevindingen sluiten aan op wat Gans (aangehaald in Ekkers en Helderma, 2010, p.266) stelt, namelijk dat homogeniteit noch heterogeniteit als zodanig gewenst is.

De resultaten uit dit onderzoek behoeven echter een kritische reflectie. Zoals al is besproken in de methode is er in dit onderzoek sprake geweest van een *case study*. De resultaten die zijn voortgekomen uit dit onderzoek zullen dan ook voornamelijk betrekking hebben op de onderzochte complexen: Nieuw Reimerswaal en West Avenue. Het is aannemelijk dat de buurtgebondenheid in deze specifieke buurten hoger ligt dan in andere stadsdelen waar meer anonimiteit heerst. Bovendien bleek tijdens de interviews dat er sprake was van een zeer gesloten gemeenschap. Hierdoor was het vaak lastig te achterhalen of er nog andere belangrijke factoren hadden meegespeeld. Soms speelde de aanwezige taalbarrière tussen interviewer en respondent hierbij ook een rol. Met name bij de Turkse en Marokkaanse gemeenschap was het vaak de man die de herhuisvesting regelde. Echter waren de mannen vaak niet thuis en hebben de meeste interviews plaats gevonden met vrouwen. Dit zal niet veel invloed hebben gehad op de resultaten over buurtbinding, maar andere factoren zoals betaalbaarheid kunnen hier wel door zijn beïnvloed omdat de vrouwen soms geen kennis hadden van de huurprijzen en financiële regelingen.

Dit sluit echter niet uit dat corporaties met deze informatie aan de slag kunnen en hun beleid hier eventueel op kunnen aanpassen. Uit de resultaten is gebleken dat de zogeheten Vrankendijke - aanpak van Ymere (J.Grahame, persoonlijke communicatie, 6 mei 2014) een positieve invloed kan hebben op de herhuisvesting. Deze visie is gericht op het verbeteren van de collectiviteit en verantwoordelijkheid van de inwoners en sluit hiermee aan op de aanbevelingen van Reijndorp (2010). Een verhoging van de collectiviteit en inspraak kan resulteren in een hogere mate van gemeenschapsgevoel waardoor zaken die het woongenot beperken, zoals overlast, verminderd kunnen worden. De bewoners van Nieuw Reimerswaal ervoeren opvallend minder situaties van overlast en onveiligheid in tegenstelling tot de huurders van West Avenue waar deze aspecten meerdere keren ter sprake kwamen. Het is raadzaam om tijdens een eventueel vervolgonderzoek dit aspect opnieuw te belichten. Wanneer bewoners meer inspraak verkrijgen in hun woonomgeving en er een verschuiving plaatsvindt in de verantwoordelijkheid, is het aannemelijker dat de bewoner eerder een thuisgevoel creëert en wellicht eerder bereid is te verhuizen. Hiermee neemt de buurtgebondenheid af en ontstaat er meer vrijheid in het herhuisvestingproces. Zo zal er wellicht minder weigering plaatsvinden op basis van de buurt.

Zoals bleek uit de resultaten aangaande de attitude tegenover de verhuizing betroffen

het vaak de weigeraars die de verhuizing ervoeren als een belemmering of verplichting. Door de bewoners de herhuisvesting meer te laten ervaren als een mogelijkheid voor een betere woning kan deze attitude wellicht veranderen. Wanneer bewoners meer inspraak en meer verantwoordelijkheid ervaren, zoals bij de Vrankendijke - aanpak bleek, ervaren de bewoners de verhuizing als een kans en zijn daardoor eveneens eerder geneigd te verhuizen.

Echter is ook gebleken uit de resultaten dat buurtgebondenheid vaak samenhangt met het bestaan van sociale netwerken. Met name bij huishoudens met kinderen is de buurtgebondenheid sterk. Bij deze huishoudens kan de buurt een wezenlijke reden zijn om de woning te weigeren, het verhogen van de inspraak zal hier weinig invloed hebben op het keuzeproses. Het is dan ook raadzaam voor corporaties het aspect van de buurt verder te belichten en het aanbod van woningen waar mogelijk te plaatsen in of nabij de bestaande buurt.

De resultaten van deze scriptie bieden mogelijkheden voor eventueel vervolg onderzoek. Ten eerste is er nog vrijwel geen onderzoek gedaan naar de buurt in relatie tot het keuzeproses in herhuisvestingprocessen. De resultaten van dit onderzoek impliceren echter dat dit aspect wel degelijk een rol speelt. Bestaand onderzoek naar de weigering en acceptatie van woningen heeft zich voornamelijk gefocust op aspecten als type woning, betaalbaarheid en proces. Vervolg onderzoek zou het aspect van de buurt verder kunnen belichten.

Ten tweede, zoals net vermeld, zou een comparatief onderzoek waarbij complexen in verschillende stadsdelen geanalyseerd worden nuttig zijn voor de bredere interpretatie van buurtbinding. Het is aannemelijk dat buurtbinding per gemeenschap en per buurt sterk verschilt. Door te analyseren hoe deze verschillen tot stand komen kan eventueel gekeken worden wat de invloed hiervan is op het herhuisvestingproces. Tot slot blijkt uit dit onderzoek dat de Vrankendijke - aanpak wellicht invloed heeft gehad op de attitude van de bewoners. Deze attitude is zeer belangrijk gebleken in het keuzeproses. Verder onderzoek zou kunnen uitwijzen of deze aanpak wellicht vaker toegepast dient te worden voor een positief resultaat van het proces.

7.2 Reflectie

Aanvankelijk dacht ik dat het schrijven van een goed beleidskader erg lastig zou zijn, maar door de samenwerking met de AFWC verliep dit goed. Hun kennis en ervaring maakte het voor mij mogelijk om de ingewikkelde stof eigen te maken. Hoewel het zoeken naar een geschikte focus in het begin nog wat lastig bleek, ontstonden de moeilijkheden in het proces met name tijdens het operationaliseren en de data verzameling.

Tijdens het schrijven van deze scriptie liep ik vrijwel de gehele tijd goed op schema. Echter had ik achteraf iets meer tijd kunnen besteden aan mijn topiclist. Deze bleek tijdens het analyseren en coderen naar mijn inziens niet helemaal volledig. De onderwerpen behoefden bij nader inzien meer uitwerking. Ik merkte tijdens het interviewen dat de respondenten vrij kort

van stof waren. Ik vond het lastig om soms tot de kern van het antwoord te komen omdat zij ofwel de vraag slecht begrepen ofwel niet durfden uit te komen voor hun daadwerkelijke mening. Zoals eerder vermeld was er sprake van een zeer gesloten gemeenschap en het leek alsof de respondenten zich niet graag negatief wilden uitlaten over hun corporatie. Hoewel ik meerdere keren heb uitgelegd dat ik een onafhankelijke partij was en dat de gesprekken volledig anoniem waren, kreeg ik toch het gevoel dat er soms informatie werd achtergehouden.

Bovendien bleek het contact met de respondenten naarmate de tijd verstreek steeds lastiger te worden. In eerste instantie was de respons zeer positief. Men bleek geïnteresseerd en open te staan voor gesprek. Met name het contact met de acceptanten verliep vrij soepel en al snel hadden deze tien interviews plaatsgevonden. Naarmate de tijd verstreek, bleek echter dat de belangstelling afnam. In de laatste fase van data verzameling lukte het steeds minder gemakkelijk om in contact te komen met weigeraars. Ik ben op verschillende tijdstippen meerdere keren langs te deuren gegaan, maar het tiende interview met een weigeraar is helaas niet gelukt. Na een vervelend gesprek met een weigeraar hebben de andere studente (Roos Schelen) en ik bovendien besloten de interviews voortaan samen af te nemen. Op deze manier werden er bij een respondent twee verschillende vragenlijsten afgenomen.

Achteraf gezien had ik wellicht wat dingen in een andere volgorde kunnen aanpakken. Nu ik het proces heb doorlopen, was het slimmer geweest om eerst de interviews met de corporaties af te nemen. Deze gesprekken gaven me veel informatie over de problematiek en de praktische belemmeringen tijdens het herhuisvestingproces. Het was handig geweest als ik mijn topiclist mede had gebaseerd op de informatie uit de gesprekken. Daarnaast zou ik zoals ik net heb vermeld in het vervolg een *pilot* afnemen voor mijn interview zodat ik zeker weet dat ik een volledig interview afneem.

Literatuurlijst

AFWC (2012). *Amsterdamse kaderafspraken bij vernieuwing en verbetering. Een procesbeschrijving op basis van het wettelijk kader aangevuld met Amsterdamse adviezen en afspraken.* Amsterdam

AFWC. (2014). *Draaiboek Woonruimtebemiddeling Amsterdam.* Amsterdam

Alliantie (2013). *Herhuisvestingsbrochure. Henri Dunant.* Amsterdam

Bakens, J., Groot, H.R.F. de., Mulder, P., Pen, C. (2014). *Soort zoekt soort. Clustering en sociaal-economische scheidslijnen in Nederland.* (Platform 31). Den Haag

Beckhoven, E., Kempen, R, van. (2002). *Het belang van de buurt. De invloed van herstructurering op activiteiten van blijvers en nieuwkomers in een Amsterdamse en Utrechtse buurt.* (NETHUR). Utrecht

Bolt, G., Torrance, M. (2005). *Stedelijke herstructurering en sociale cohesie.* (NETHUR). Utrecht.

Boterman, W.R., Gent, W.P.C. van (2013). *Housing Liberalization and Gentrification; The social effects of tenure conversions in Amsterdam.* Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie.

Bryman, A. (2008). *Social Research Methods.* New York: Oxford University Press

Bureau Parkstad (2004). *Richting Parkstad 2015: Ontwikkelingsplan voor de vernieuwing van Amsterdam Nieuw West.*

Bureau Parkstad (2007). *Herziening Richting Parkstad 2015.* (Gemeente Amsterdam) Amsterdam

Dignum, K., Booi, H. (2011). *Wonen in Amsterdam. Stadsdeelprofielen.* (Amsterdamse Federatie van Woningcorporaties). Amsterdam: AFWC.

Droogleever Fortuyn J. (1999). Hedendaagse buurtnetwerken. In: Buren en buurten, 35-42. Amsterdam: SISWO

Dukes, T. (2013). *Visies op stedelijke herstructurering en verschillen naar actoren.* (NICIS project). Amsterdam Institute for Social Science Research, Programme group Urban Geographies.

Ekkers, P., Helderma, J. (2010). *Van volkshuisvesting naar woonbeleid*. Den Haag: Sdu Uitgevers BV.

Engelsdorp Gastelaars, R. van., Vijgen, J. (1991). Stadsbuurten en woonkernen in de jaren negentig: hun veranderde betekenis als lokaal woonmilieu. In: *Maatschappelijke veranderingen en stedelijke dynamiek*, 107-119. Delft: Delftse Universitaire Pers

Gemeente Amsterdam (2012). *Huizen in West. Woonvisie voor stadsdeel 2012-2016*. Amsterdam

Mayol, P. (2010). Twee fragmenten. In: *De Alledaagse en de Geplande Stad*, 26-32 (1^e ed) . Amsterdam: SUN Trancity – deSTADSWIJKstudies.

Meerm, K. van der., Grahame, J., Gramsma, S., Verbaan, A. (z.j.). *Werkdocument: de Vrankendijke-aanpak. Betrokkenheid en verantwoordelijkheid van bewoners bij de woonomgeving bij toewijzing van nieuwbouw; renovatie en bestaande bouw*. Amsterdam

Meeuwissen, A., van Moppes, D. (2010). *Belevingsonderzoek in het kader van de herhuisvesting in Amsterdam Nieuw-West (MEXIT)*. Amsterdam.

Nieuw Reimerswaal (z.j.). Nieuw Reimerswaal. Geraadpleegd op 3 april, 2014, via <http://www.nieuwreimerswaal.nl/>

Platform 31 (z.j.). *56-Wijkeraanpak*. Geraadpleegd op 2 april 2014, via: <http://kennisbank.platform31.nl/pages/27914/56-wijkeraanpak.html>

Platform 31 (z.j.). *Amsterdam, Westelijke Tuinsteden*. Geraadpleegd op 2 april 2014, via: <http://kennisbank.platform31.nl/pages/27623/Amsterdam-Westelijke-Tuinsteden.html>

Reijndorp, A. (2010). Professional in twee werelden. In: *De Alledaagse en de Geplande Stad*, 171-191 (1^e ed). Amsterdam: SUN Trancity – deSTADSWIJKstudies

Rijksoverheid (2007). *Wijkselectie voor de wijkeraanpak. Kamerbrief*. Amsterdam

Rijksoverheid (2009). *Rangorde van de 40 wijken. Kamerbrief*. Amsterdam

Salet, W.G.M. (2006). Grip op de post-euclidische stad? Oefeningen in de regio Amsterdam. *Beleid en Maatschappij*, 33, 96 – 110.

Uittenbogaard, L., Teune, W., Booi, H. (2008). *Wonen in Amsterdam 2007. Stadsdeelprofielen* (Dienst Wonen en AFWC). Amsterdam

West Avenue 2 (z.j.). *Brochure West Avenue 2* . Amsterdam

Ymere (2013). *Sociaal Plan Reimerswaalbuurt blok 4 en 5*. Amsterdam

Ymere (2014). *Jaarstukken 2013*. Amsterdam

Zorgatlas (2013). *56-Wijkenaanpak*. Geraadpleegd op 12 maart 2014, via:
<http://www.zorgatlas.nl/thema-s/grote-steden/56-wijkenaanpak/>

Bijlage 1 Interviewschema

Introductievragen

- Huishoudsamenstelling
- Leeftijd
- Verblijfsduur (wijk & woning)

Dimensies	Indicatoren	Voorbeelden
Tevredenheid verschil verleden – heden	<ul style="list-style-type: none"> • Persoonlijk • Woning • Woonlocatie 	Werksituatie/studiesituatie Kwaliteit Betaalbaarheid Type (flat, portiek) Leefbaarheid Groen Voorzieningen Imago van de buurt
Belang van de buurt als sociaal systeem verschil verleden – heden	<ul style="list-style-type: none"> • Invloed sociale omgeving op keuze nieuwe buurt • Belang contact met buren • Intensiviteit van het contact • Lid van vereniging in de buurt • Lid van buurtcomité • Ondernemen van dagelijkse activiteiten in de buurt 	Welke mate contact met buren, of oude buren Bijvoorbeeld kinderen + redenen van verschil contact Sport, toneel, Dagelijkse boodschappen, bank, café, sportgelegenheid, kinderspeelplaats, vrienden/familie, recreatie ; bos, park.
Verhuisgeneidheid	<ul style="list-style-type: none"> • Belang van buurt bij verhuizing 	

Bijlage 2 Brief respondententent

Brief voor bewoners in de complexen Nieuw Reimerswaal, Huren bij Pieter en West Avenue

De heer/mevrouw Amsterdam

Onderzoek: Tevredenheidsonderzoek over uw herhuisvesting

Datum: 15 april 2014

Geachte heer, mevrouw,

U bent enige tijd geleden verhuisd naar een andere woning omdat uw oude woning wordt gesloopt. Wij willen graag weten hoe u het hele traject rondom de herhuisvesting heeft ervaren.

Daarnaast willen wij graag weten wat uw motivatie is geweest om voor uw huidige woning te kiezen; is de woning fijn ingedeeld, ligt de woning op een goede plek in de buurt of was de prijs / kwaliteit verhouding meer van belang? En als u eerder een woning heeft geweigerd, wat was hier de reden van? Was de woning bijvoorbeeld te duur, was de locatie niet naar uw wens of speelden er andere dingen mee?

Twee studentes van de Universiteit van Amsterdam gaan het onderzoek doen in het complex waar u in woont. Zij zullen bewoners deur aan deur benaderen voor een kort interview. Wij hopen dat u eraan mee zult werken. In de bijlage bij deze brief stellen zij zich kort voor.

Alle deelnemers van het onderzoek ontvangen een cadeaubon van 10 euro voor de medewerking.

Als u vragen heeft over dit onderzoek kunt u contact opnemen met (contactpersoon van de corporatie) en de studentes: Roos Schelen (roosschelen@gmail.com) en Myrthe Baaij (myrthe.baaij@student.uva.nl).

Bij voorbaat dank voor uw medewerking!

Met vriendelijke groet,

De studentes stellen zich kort aan u voor:

Roos Schelen, student sociale geografie aan de Universiteit van Amsterdam:

Ik doe de master sociale geografie aan de Universiteit van Amsterdam.

De master Sociale geografie bestaat uit studenten die maatschappelijke verschijnselen onderzoeken; zij onderzoeken hoe de stad in elkaar zit en hoe de bewoners de stad beleven.

Ik doe onderzoek naar het herhuisvestingsproces: wat was de reden dat u de woning hebt geaccepteerd? En als u eerder een nieuwbouwwoning hebt geweigerd; wat waren hier de redenen voor? Daarnaast zal ik vragen stellen over het begeleidingsproces van de woningcorporatie. Het gesprek zal maximaal 30 minuten duren.

Ik vind het leuk om met u in gesprek te gaan!

Myrthe Baaij, student Algemene Sociale Wetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam:

Ik ben een derdejaars studente Algemene Sociale Wetenschappen. Dit is een brede opleiding die gedrag van mensen en de samenleving bestudeert. Ik houd mij binnen mijn studie bezig met de inrichting van een stad of een wijk, in dit onderzoek richt ik mij op de herhuisvesting in stadsdeel Nieuw-West.

Mijn onderzoek gaat over de buurt waar u in woont en hoe deze buurt een rol heeft gespeeld in de keuze voor uw woning. Daarnaast onderzoek ik waarom mensen een andere woning accepteren of deze weigeren.

Ik kijk er naar uit om met u in gesprek te gaan!

Brief voor bewoners die woningen in de complexen Nieuw Reimerswaal, Huren bij Pieter en West Avenue geweigerd hebben

De heer/mevrouw Amsterdam

Onderzoek: Tevredenheidsonderzoek over uw herhuisvesting

Datum: 15 april 2014

Geachte heer, mevrouw,

U heeft eerder een woning in complex xx geweigerd, inmiddels bent u naar een andere woning verhuisd omdat uw oude woning wordt gesloopt. Wij willen graag weten hoe u het hele traject rondom de herhuisvesting heeft ervaren en wat uw redenen waren om een woning in (naam project) te weigeren. Was de woning bijvoorbeeld te duur, was de locatie niet naar uw wens of speelden er andere dingen mee?

Twee studentes van de Universiteit van Amsterdam gaan het onderzoek doen in het complex waar u in woont. Zij zullen bewoners benaderen voor een kort interview. Wij hopen dat u eraan mee zult werken. In de bijlage bij deze brief stellen zij zich kort voor.

Alle deelnemers van het onderzoek ontvangen een cadeaubon van 10 euro voor de medewerking.

Als u vragen heeft over dit onderzoek kunt u contact opnemen met (contactpersoon van de corporatie) en de studentes: Roos Schelen (rooschelen@gmail.com) en Myrthe Baaij (myrthe.baaij@student.uva.nl).

Bij voorbaat dank voor uw medewerking!

Met vriendelijke groet,

Bijlage 3: Codeerschema

Tevredenheid	Persoonlijk	Gezinssituatie Werksituatie	
	Woning	Vorige woning of geweigerde woning	<ul style="list-style-type: none"> • Algemeen • Grootte • Betaalbaarheid • indeling
		Huidige woning	<ul style="list-style-type: none"> • Algemeen • Grootte • Betaalbaarheid • Indeling
	Woonlocatie ¹	Vorige- of geweigerde woonlocatie	<ul style="list-style-type: none"> • Algemeen • Voorzieningen • Imago • Sfeer
		Huidige woonlocatie	<ul style="list-style-type: none"> • Algemeen • Voorzieningen • Imago • Sfeer
	Belang van de buurt als sociaal systeem	Vorige buurt: intensiteit contact	<ul style="list-style-type: none"> • Buren zijn als familie/ vrienden • Buren komen langs • Praatje op straat/ op trap uit beleefdheid
Huidige buurt: intensiteit contact		<ul style="list-style-type: none"> • Buren zijn als familie/vrienden • Buren komen langs • Praatje op straat/ op trap uit beleefdheid 	
Sociale netwerken		<ul style="list-style-type: none"> • Aanwezigheid van sociale contacten maakt mij gehecht aan deze buurt • Ik zou willen verhuizen naar een andere / mijn vorige buurt want daar heb ik meer sociale contacten • Sociale contacten hebben geen rol gespeeld in mijn keuzeproces 	
Mate van betrokkenheid		Buurtcomité	
Actieradius		<ul style="list-style-type: none"> • Dagelijkse activiteiten spelen voornamelijk af in de buurt • Komt regelmatig in ander stadsdeel of buurt 	
Buren		<ul style="list-style-type: none"> • Goed contact maakt dat ik mij thuis voel • Goed contact geeft mij een veilig gevoel • Goed contact is voor mij niet erg van belang 	
Attitude tegenover verhuizing	<ul style="list-style-type: none"> • Verplicht (we hadden geen keus) • Kans (op mooiere woning/locatie) • Benadeeld (corporatie is verantwoordelijk) 		
Controlevraag Verhuisbereidheid	<ul style="list-style-type: none"> • Zou in andere buurt-en/of stadsdeel willen wonen • Zou niet in andere buurt en/of stadsdeel willen wonen 		

¹ Wat betreft de huurders van Ymere (zowel de acceptanten als weigeraars) is de huidige woonlocatie hetzelfde als de geweigerde woonlocatie